

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Τόμος 2ος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Συγγραφέας: **A. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ**

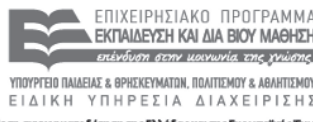
Εξώφυλλο
και κοσμήματα: **ΤΑΣΟΣ ΜΟΥΣΤΑΦΕΛΛΟΣ**

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας, η οποία δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ / ΕΠ «Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση» / Πράξη «ΣΤΗΡΙΖΩ».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για τη γνώση
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Οι διορθώσεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Α. Β. ΜΟΥΜΤΖΑΚΗΣ

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου
πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Α' Β' Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 2ος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ν.ε.	= νέα ελληνική γλώσσα
πβ.	= παράβαλε
βλ.	= βλέπε
ενν.	= εννοείται
κ.τ.ό.	= και τα όμοια
κ.ε.	= και εξής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄

ΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

1. ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

90 Εκτός από την οριστική, υποτακτική, ευκτική, προστακτική, που λέγονται προσωπικές εγκλίσεις, υπάρχουν στην αρχαία ελληνική και οι ονομαστικοί τύποι του ρήματος, το απαρέμφατο και η μετοχή, που λέγονται απρόσωπες εγκλίσεις, γιατί οι καταλήξεις τους δε φανερώνουν πρόσωπο.

Το απαρέμφατο θεωρείται ονομαστικός τύπος, γιατί μπορεί να εκφέρεται με το ουδέτερο άρθρο κάθε πτώσεως, και ρηματικός, γιατί, όπως το ρήμα, δέχεται επιρρηματικούς προσδιορισμούς και αντικείμενα και έχει χρόνους και διαθέσεις:

Τὸ σιγᾶν κρεῖττον ἔστι τοῦ λαλεῖν.

Ἄρχεσθαι μαθὼν ἄρχειν ἐπιστήσει (= αν μάθεις να κυβερνιέσαι, θα ξέρεις καλά και να κυβερνάς).

91 Το απαρέμφατο στην αρχική του σημασία φανέρωνε σκοπό ή αποτέλεσμα. Με τη σημασία του σκοπού ή του αποτελέσματος βρίσκουμε το απαρέμφατο

ύστερα από τα ρήματα: βαίνω, ἤκω, φέρω, δίδωμι, καταλείπω, ἐφίστημι (= διορίζω), τάττω (= ορίζω), αἰροῦμαι (= εκλέγω), πέμπω και άλλα συνώνυμα:

Μανθάνειν γὰρ ἤκομεν (= ἤρθαμε, για να...).

Τὴν πόλιν **φυλάττειν** αὐτοῖς **παρέδοσαν** (= παρέδωσαν την πόλη σ' αυτούς, για να τη φυλάγουν).

Λυκούργος ἄνδρα **ἐπέστησε κρατεῖν** αὐτῶν (= ο Λ. διόρισε κάποιον, για να τους διοικεί).

Ἀφείσαν τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι (= τον απέλυσαν, ὥστε να...).

92

Το απαρέμφατο όταν αντιστοιχεί:

1. με ειδική πρόταση, (βλ. §155 κ.ε.) λέγεται **ειδικό** και μεταφράζεται με **ὅτι, πως**:

Τὸν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα εὐδαίμονα **εἶναι** φημι
(= λέω ὅτι ο καλός...).

2. με πρόταση επιθυμίας (βλ. §1 β), λέγεται **τελικό** και μεταφράζεται με **να**:

Ἐκέλευσεν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα **ἰέναι** (= τους προέτρεψε να πάνε στη Λ.).

Το τελικό απαρέμφατο ποτέ δε βρίσκεται σε χρόνο **μέλλοντα**.

Σημείωση. Στη ν.ε., όπου ελάχιστοι μόνο τύποι του απαρεμφάτου έμειναν*, το ειδικό απαρέμφατο το αντικαθιστά η ειδική πρόταση, και το τελικό κυρίως η βουλητική πρόταση.

α) Το έναρθρο απαρέμφατο

93 Το έναρθρο απαρέμφατο, δηλαδή το απαρέμφατο με άρθρο, αντιστοιχεί με όνομα ουσιαστικό και έτσι μπορεί να χρησιμοποιείται ως υποκείμενο, αντικείμενο ή προσδιορισμός:

Τὸ σιγᾶν κρεῖττον ἔστι τοῦ λαλεῖν (υποκείμενο - ετερόπτωτος προσδιορισμός, β' όρος συγκρ.).
Οἱ ἄνθρωποι φύσει τοῦ εἶδέναι ὀρέγονται (αντικείμενο).
Νίκησον ὀργήν τῷ λογίζεσθαι καλῶς (επιρρημ. προσδιορισμός του τρόπου).

* λ.χ. 1) τρόπος του λέγειν, 2) το φαῖ (αρχ. ελλ. φαγεῖν), το ἔχι του (αρχ. ελλ. ἔχειν), 3) ἔχω γράψει, ἔχω γραφεί.

β) Το άναρθρο απαρέμφατο

94

Το άναρθρο απαρέμφατο, δηλαδή το απαρέμφατο χωρίς άρθρο, χρησιμοποιείται ως:

1. υποκείμενο: Δεῖ γράμματα μαθεῖν καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν (υποκείμενα στο απρόσωπο ρ. δεῖ).
2. κατηγορούμενο: Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.
3. αντικείμενο: Καλλικρατίδας φησὶ διαλλάξειν Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους (= ο Κ. λέει ὅτι θα συμφιλιώσει τους...).
4. ονοματικός προσδιορισμός (επεξήγηση): Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.
5. προσδιορισμός της αναφοράς (ἢ του «κατά τι») συνήθως με τα επίθετα
ἀγαθός, ἰκανός, δεινός, ἄξιος, χαλεπός (= δύσκολος, επικίνδυνος) κ.τ.ό.:

Ἄνῆρ δεινότατος λέγειν (= ἰκανότατος ως προς το ἢ στο λόγο).

Κῦρος ἦν ἀξιώτατος ἄρχειν (= στο να κυβερνά).

6. επίσης χρησιμοποιείται απόλυτα, χωρίς εξάρτηση από κανένα ρήμα, σε στερεότυπες εκφράσεις, ὅπως:

ἐκὼν εἶναι (= θεληματικά), ὀλίγου δεῖν ἢ μικροῦ δεῖν (= λίγο ἔλειψε, σχεδόν), ὡς ἔπος εἰπεῖν (= για να το πω ἔτσι γενικά, σχεδόν), ὡς συντόμως ἢ συνελόντι εἰπεῖν (= για να το πω σύντομα, με λίγα λόγια), ἐμοὶ δοκεῖν ἢ ὡς ἐμοὶ δοκεῖν (= κατά τη γνώμη μου) κ.τ.ό.:

Ἐκὼν εἶναι οὐδὲν ψεύσομαι.

Ἐδοξάν μοι ὀλίγου δεῖν τοῦ πλείστου ἐνδεεῖς εἶναι (= μου φάνηκαν ὅτι σχεδόν τους ἔλειπε το μεγαλύτερο μέρος, ενν. της σοφίας).

Ἀληθές γε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν εἰρήκασι.

7. Το απαρέμφατο χρησιμοποιεῖται ἐπίσης ἀντί για προστακτική ἢ ευκτική ευχετική:

Ἦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Θεοὶ πολῖται, μή με δουλείας τυχεῖν (= μακάρι να μη με βρει δουλεία).

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου

95 Ὄταν το υποκείμενο του απαρεμφάτου εἶναι το ἴδιο με το υποκείμενο του ῥήματος ἀπὸ το οποίο ἐξαρτάται, ἡ σύνταξη λέγεται **ταυτοπροσωπία**:

Κῦρος ὑπέσχετο δώσειν πέντε μνᾶς (Κῦρος υποκείμενο στο ὑπέσχετο και στο δώσειν).

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου στην ταυτοπροσωπία μπαίνει σε ονομαστική.

Όταν το υποκείμενο του απαρεμφάτου δεν είναι το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος, η σύνταξη λέγεται **ετεροπροσωπία**:

Λύσανδρος ἐκέλευσεν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι (Λύσανδρος υποκείμενο στο ἐκέλευσεν, αὐτοὺς υποκείμενο στο ἰέναι).

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου στην ετεροπροσωπία μπαίνει σε αιτιατική.

A. Το ειδικό απαρέμφατο

96 Με ειδικό απαρέμφατο:

α) ως αντικείμενο, συντάσσονται:

— τα λεκτικά ρήματα (λέγω, φημί, ὁμολογῶ κ.τ.ό.)

— τα δοξαστικά ρήματα (νομίζω, δοκῶ, οἶομαι κ.τ.ό.):

Τὸν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα εὐδαίμονα εἶναί φημι.

Ἔλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι.

Ἡλίθιος ἐστὶν εἴ τις οἶεται διὰ τὸν πλοῦτον δόξειν ἀγαθὸς εἶναι (= αν νομίζει ὅτι χάρη στα πλούτη του θα δώσει την εντύπωση ὅτι εἶναι γενναῖος).

β) ως υποκείμενο, συντάσσονται:

τα απρόσωπα ρήματα που ἔχουν την ἴδια ἢ παρόμοια σημασία με τα προηγούμενα προσωπικά ρήματα,

όπως: λέγεται, ομολογεῖται, νομίζεται, δοκεῖ (= φαίνεται) κ.τ.ό.:

Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

Ἔδοξέ μοι λίαν πόρρω τῶν νυκτῶν εἶναι (= μου φάνηκε ὅτι ἡ νύχτα εἶχε προχωρήσει πολύ).

Στο ειδικό απαρέμφατο ἡ ἀρνήσις εἶναι οὐ καὶ σπανιότερα μή.

B. Το τελικό απαρέμφατο

97

Με τελικό απαρέμφατο

α) ὡς ἀντικείμενο, συντάσσονται:

τα βουλευτικά ῥήματα (βούλομαι, ἐπιθυμῶ, θέλω κτλ.), τα προτρεπτικά (προτρέπω, κελεύω, πείθω, συμβουλεύω κτλ.), τα ἀπαγορευτικά (ἀπαγορεύω, κωλύω κτλ.), τα δυνητικά (δύναμαι, οἶός τ'εἰμί, ἔχω με ἀπαρέμφατο κτλ.) τα ρ. πέφυκα (= εἶμαι ἀπὸ τῆ φύσις μου κατάλληλος γιὰ να), ἐπίσταμαι (= γνωρίζω καλά να) καὶ ἄλλα με παρόμοια σημασία:

Ἦν ἐγγύς ἔλθη θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν.

Κῦρος ἐκέλευσε τοὺς Ἕλληνας προβαλέσθαι τὰ ὄπλα (= να προτείνουν τὰ ὄπλα).

Συμβουλεύω ὑμῖν μὴ παραδιδόναι τὰ ὄπλα.

§97

11 / 87 - 88

Οἱ στρατιῶται οὐκ ἐδύναντο καθεύδειν (= να κοιμηθούν).

Οὐκ ἐπίσταμαι κιθαρίζειν.

β) ως υποκείμενο, συντάσσονται:

τα απρόσωπα ρήματα: δεῖ (= είναι ανάγκη, πρέπει), χρή (= πρέπει), προσήκει (= ταιριάζει), πρέπει, ἐγχωρεῖ (= επιτρέπεται), ἔστι (= είναι δυνατό), ἔξεστι (= επιτρέπεται, είναι δυνατό), ἔνεστι (= είναι δυνατό), πάρεστι (= είναι δυνατό, είναι εύκολο), δοκεῖ (= φαίνεται καλό, αποφασίζεται), μέλλει (= πρόκειται) κτλ., και οι απρόσωπες εκφράσεις: ἀνάγκη ἐστί, θέμις ἐστί (= επιτρέπεται), καιρός ἐστί, ὥρα ἐστί, οἷόν τέ ἐστί (= είναι δυνατό), ἄξιόν ἐστί, ῥαδίόν ἐστί (= είναι εύκολο), χαλεπόν ἐστί (= είναι δύσκολο), δέον ἐστί, εἰκός ἐστί (= είναι φυσικό, λογικό), πρέπον ἐστί, ἀναγκαίως ἔχει, καλῶς ἔχει, ῥαδίως ἔχει κτλ. (βλ. §73αβ):

Δεῖ γράμματα μαθεῖν καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν.

Οὕτω χρή ποιεῖν.

Ἄγαθοῖς ὑμῖν προσήκει εἶναι.

Οὐ θέμις ἐστί ψεύδεσθαι (= δεν επιτρέπεται να λέει κανείς ψέματα).

Ἦρα ἐστὶν ἀπιέναι (= είναι ώρα να φύγουμε).

Καὶ γὰρ δακρυῦσαι ῥαδίως αὐτοῖς ἔχει ἅπαντα τ' εἰπεῖν (= τους είναι εύκολο να δακρύσουν και να πουν τα πάντα).

Στο τελικό απαρέμφατο η ἄρνηση είναι μή.

Σημείωση α'. Πολλές φορές αντί για την απρόσωπη χρησιμοποιείται προσωπική σύνταξη, για να τονιστεί το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται το ρήμα:

Ἦ Πρόδικε, δίκαιος εἶ βοηθεῖν τῷ ἀνδρὶ (= έχεις ο ίδιος υποχρέωση να βοηθήσεις,..) αντί: Ἦ Πρόδικε, δίκαιόν ἐστί σοι βοηθεῖν τῷ ἀνδρί.

Σημείωση β'. Τα ρήματα ὑπισχνοῦμαι (= υπόσχομαι), ἐπαγγέλλομαι (= υπόσχομαι), ὄμνυμι (= ορκίζομαι), ἐλπίζω, προσδοκῶ, ἐπειδή αναφέρονται σε μια μελλοντική πράξη, συντάσσονται με απαρέμφατο σε χρόνο μέλλοντα ως αντικείμενο. Ἐχουν ἄρνηση μή, γιατί τα ρήματα αυτά εκφράζουν και κάποια επιθυμία:

Καὶ περὶ τούτων ὑπέσχετό μοι βουλευέσθαι (= και γι' αυτά μου υποσχέθηκε ότι θα (ή να) σκεφτεί).

Ἦμοσαν μὴ προδώσειν ἀλλήλους (= ορκίστηκαν ότι δε θα (ή να μη) προδώσουν ο ένας τον άλλον).

Ἐλπίζε τιμῶν τοὺς γονέας πράξειν καλῶς (= να ελπίζεις ότι θα (ή να) ευτυχήσεις, αν τιμάς τους γονεὶς σου).

Πίνακας 10

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

ΕΙΔΙΚΟ		ΤΕΛΙΚΟ	
ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
—απρόσ. ρ.: λέγεται, ὁμολογείται, νομίζεται, δοκεῖ κτλ.	—λεκτικών ρ.: (λέγω, φημί, ὁμολογῶ κτλ.) —δοξαστικών ρ.: (νομίζω, δοκῶ, οἶομαι κτλ.)	—απρόσ. ρ.: δεῖ, δοκεῖ, χρή, προσῆκει, πρέπει, ἔξεστι, ἔνεστι, πάρεστι, μέλλει κτλ. —απρόσ. εκφρ.: ἀνάγκη, καιρός, οἷόν τε, ἄξιον, χαλεπόν, εἰκός κτλ. (ἔστί),	—βουλητικών ρ.: (βούλομαι, θέλω, ἐπιθυμῶ κτλ.) —προτροπτικών ρ.: (προτρέπω, κελεύω, πείθω κτλ.) —απαγορευτικών (ἀπαγορεύω,

ἀναγκαίως, καλῶς,
ῥαδίως κτλ. (ἔχει)

κωλύω κτλ.)

—δυνητικών ρ.:
(δύναμαι, πέφυκα,
ἐπίσταμαι κτλ.)

2. Η ΜΕΤΟΧΗ

98

Η μετοχή είναι και επίθετο (έχει τρία γένη και τρεις καταλήξεις) και ρήμα (έχει χρόνους και διαθέσεις):

ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τό γράφον
ὁ γραφόμενος, ὁ γραψάμενος, ὁ γραφείς, ὁ γεγραμμένος κτλ.

Η μετοχή χρησιμοποιείται:

α) ως επιθετικός προσδιορισμός, όπως κάθε επίθετο, και λέγεται **επιθετική ή αναφορική μετοχή**, γιατί μπορεί να αναλυθεί σε αναφορική πρόταση:

Ὁ φεύγων πόνους φεύγει τιμάς (= αυτός που αποφεύγει τους κόπους αποφεύγει τις τιμές).

β) ως κατηγορηματικός προσδιορισμός ή ως κατηγορούμενο και λέγεται **κατηγορηματική μετοχή**:

Οὐκ αἰσθάνεσθε ἔξαπατῶμενοι; (= ὅτι σας εξαπατούν).

Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος παρῶν ἐτύγχανε (= ἔτυχε να βρίσκεται εκεί).

γ) ως επιρρηματικός προσδιορισμός (του χρόνου, της αιτίας κτλ.) και λέγεται **επιρρηματική μετοχή**:

Ταῦτα εἰπὼν ἐκαθέζετο (= αφού εἶπε αὐτὰ κάθισε).
Νομίζων ἀμείνονας πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι,
διὰ τοῦτο προσέλαβον (= επειδὴ νομίζω ὅτι εσεῖς
εἴστε γενναιότεροι ἀπὸ πολλοὺς βαρβάρους...).

α) Η επιθετική μετοχή

99 Η επιθετική μετοχή συνήθως εκφέρεται με ἄρθρο και μεταφράζεται με αναφορική πρόταση (βλ. προηγούμενο παράδ. §98α).

Η ἑναρθρη μετοχή, ὅπως κάθε ἑναρθρο επίθετο, μπορεί να λαμβάνεται ἀντί για ουσιαστικό:

οἱ λέγοντες (= αὐτοὶ που μιλούν, οἱ ῥήτορες), ὁ νικῶν (= αὐτός που νικά, ὁ νικητής), ὁ φεύγων (= ο κατηγορούμενος, ο ἐξόριστος), τό παρόν, οἱ προσήκοντες (= οἱ συγγενεῖς) κτλ. (βλ. §28).

β) Η κατηγορηματική μετοχή

100 Η κατηγορηματική μετοχή μεταφράζεται με: **να, ὅτι, που, και.**

Με κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται:

1. το ρήμα εἰμί και ὅσα ἔχουν συγγενική σημασία μ' αὐτό, ὅπως: τυγχάνω (= συμβαίνει να εἶμαι, εἶμαι), λανθάνω (= μένω ἀπαρατήρητος), φαίνομαι ἢ φανερός εἶμι

ἢ δῆλός εἰμι (= εἶμαι φανερός), οἶχομαι (= ἔχω φύγει),
φθάνω (= προφταίνω), διατελῶ (= εἶμαι διαρκῶς) κ.τ.ό.

Με τα ρήματα αυτά η μετοχή μπορεί πολλές φορές να μεταφραστεί με ρήμα και το ρήμα με επίρρημα:

Ἐλάνθανε τρεφόμενον τὸ στράτευμα (= τρεφόταν κρυφά το στράτευμα).

᾽Ωιχέτο ἀπιῶν (= ἔφυγε γρήγορα).

Ἐπτὰ ἡμέρας μαχόμενοι διετέλεσαν (= εφτά μέρες συνεχῶς πολεμοῦσαν).

2. τα ρήματα που σημαίνουν **ἐναρξη ἢ λήξη, καρτερία και κόπο**, ὅπως: ἄρχω, ἄρχομαι, παύω, παύομαι, λήγω (= τελειώνω, σταματώ), καρτερῶ, ἀνέχομαι, ἀπαγορεύω (= βαριέμαι) (ἀόρ. ἀπεῖπον, παρακ. ἀπείρηκα), κάμνω (= κουράζομαι) κ.τ.ό.:

Ἄρξομαι λέγων (= θα αρχίσω να λέω).

Ἀγησίλαος οὔποτε ἔληγε θύων (= ποτέ δεν ἔπαυε να θυσιάζει).

Παύσασθε ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα (= πάψτε να κάνετε κακό...).

Ἀπείρηκα ἤδη βαδίζων καὶ τρέχων (= βαρέθηκα, ἀπόκαμα πια να...).

3. τα ρήματα εὖ ἢ κακῶς ποιῶ, ἀδικῶ, χαρίζομαι (= κάνω χάρη), νικῶ, ἠττῶμαι (= εἶμαι κατώτερος, νικιέμαι), λείπομαι (= υστερώ) κ.τ.ό.:

Εὖ ἐποίησας ἀναμνήσας με (= καλά έκανες και μου το θυμισες).

Ἐμοὶ χαρίζου ἀποκρινόμενος (= κάνε μου τη χάρη να απαντήσεις).

Οὐχ ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες (= δε θα φανούμε κατώτεροι στο να ευεργετούμε).

4. τα ρήματα που σημαίνουν **αίσθηση, γνώση, μάθηση και μνήμη** όπως: αἰσθάνομαι, ὀρῶ, ἀκούω, εὕρισκω, γινώσκω, ἀγνοῶ, μανθάνω, μέμνημαι κ.τ.ό.:

Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐκ αἰσθάνεσθε ἔξαπατῶμενοι; (= δεν καταλαβαίνετε ότι σας εξαπατούν;).

Ἴσθι ἀνόητος ὢν (= ξέρε το πως είσαι ἀνόητος).

Μέμνημαι τοιαῦτα ἀκούσας σου (= θυμούμαι ότι άκουσα από σένα τέτοια πράγματα).

5. τα ρήματα που σημαίνουν **δείξη, αγγελία και έλεγχο**, όπως: δείκνυμι, δηλῶ, ἀγγέλλω, ἐλέγχω κ.τ.ό.:

Σωκράτης ἐδείκνυ τοῖς ξυνοῦσιν ἑαυτὸν καλὸν κάγαθὸν ὄντα (= έδειχνε στους μαθητές του ότι είναι ο ίδιος...).

Ἠγγέλθη Φίλιππος ἀσθενῶν ἢ τεθνεῶς; (= ήρθε είδηση ότι ο Φίλιππος αρρώστησε ή ότι πέθανε;).

Ἄδικοῦντα Φίλιππον ἐξελέγξω (= θα αποδείξω ότι ο Φ. αδικεί).

6. όσα σημαίνουν **ψυχικό πάθος**, όπως: χαίρω, ἡδομαι

(= ευχαριστιέμαι), βαρέως ή χαλεπῶς φέρω (= στενοχωριέμαι), ἀγανακτῶ, ἄχθομαι (= εἶμαι δυσαρεστημένος), αἰσχύνομαι κ.τ.ό.:

Ἐχαιρεν ἀκούων ταῦτα (= χαιρόταν που τ' άκουγε).
Ἦδομαι ὑφ' ὑμῶν τιμῶμενος (= ευχαριστιέμαι που με τιμάτε).

Τοῦτο οὐκ **αἰσχύνομαι** λέγων (= δεν ντρέπομαι που το λέω αυτό).

Με τα ρήματα αυτά η μετοχή χαρακτηρίζεται και ως αιτιολογική, γιατί δείχνει την αιτία της ψυχικής κατάστασεως (βλ. §101, 2).

Σημείωση α'. Ορισμένα ρήματα συντάσσονται άλλοτε με κατηγορηματική μετοχή και άλλοτε με απαρέμφατο με διαφορά σημασίας, όπως:

ΜΕ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ	ΜΕ ΜΕΤΟΧΉ
= δίνω την εντύπωση: Ὁ γελω- τοποιὸς κλαίειν ἐφαίνετο	= εἶναι φανερό ὅτι: Φανήσεται ταῦτα ὁμολογηκῶς (= θα εἶναι φανερό ὅτι...)
= κρίνω ὅτι, αποφασίζω να: Ὁ Φαρνάβαζος ἔγνω δεῖν τήν γυναῖκα σατραπεύειν	= γνωρίζω ὅτι: Γινώσκω ἥττων ῶν πολὺ ὑμῶν (= γνωρίζω ὅτι εἶμαι πολὺ κατώ- τερός σας)
= ξέρω καλά να, εἶμαι ικανός να: Ἔργον δὲ μόνον ἐσθίειν (= να τρώει) ἐπίσταται	= γνωρίζω καλά ὅτι: Ὑμεῖς ἐπί- στασθε τοῦτον ὑμᾶς προδόντα
= ξέρω να: Οἶδα μάχεσθαι	γνωρίζω ὅτι: Οἱ Ἕλληνες οὐκ ἤδεσαν Κύρον τεθνηκότα

Σημείωση β'. Τα ρήματα ακούω και αισθάνομαι, συντάσσονται:

- 1) με γενική και κατηγορηματική μετοχή, όταν δηλώνουν άμεση αντίληψη: Ἦκουσά ποτε **Σωκράτους** περὶ φίλων **διαλεγομένου** (= τον άκουσα ο ίδιος να συζητά...).
- 2) με αιτιατική και κατηγορηματική μετοχή, όταν δείχνουν έμμεση αντίληψη: Ἦκουσε **Κῦρον** ἐν Κιλικίᾳ **ὄντα** (= άκουσε από άλλους ότι ο Κ. ήταν στην Κιλ.).
- 3) με αιτιατική και ειδικό απαρέμφατο, όταν δείχνουν ένα αβέβαιο γεγονός, μια φήμη: Ἀκούω κώμας εἶναι καλὰς (= ακούω, ως φήμη, ότι υπάρχουν ωραία χωριά).

γ) Η επιρρηματική μετοχή

101 Η επιρρηματική μετοχή φανερώνει ό,τι και οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί και έτσι ανάλογα με τη σημασία της είναι:

1. **χρονική** (άρνηση οὐ ή μή). Αναλύεται σε χρονική πρόταση και πολλές φορές παίρνει κάποιο χρονικό

επίρρημα, όπως: ἄμα, εὐθύς, αὐτίκα, ἔτι, μεταξύ κ.τ.ό.:

Οὗτος ταῦτα εἰπὼν ἐκαθέζετο.

Δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται (= ὅταν πέσει
η βαλανιδιά κάθε ἄνθρωπος κόβει ξύλα).

Ἄμα ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη.

Ταῦτα ἦν ἔτι δημοκρατουμένης τῆς πόλεως (= ὅταν
ἀκόμη η πόλη εἶχε δημοκρατία).

2. αιτιολογική (ἀρνηση οὐ). Αναλύεται σε αιτιολογική πρόταση και πολλές φορές παίρνει τα: ἄτε, οἷον, οἷα ὅταν η αιτία εἶναι πραγματική, και το ὡς, ὅταν η αιτία παρουσιάζεται ως υποκειμενική (και μεταφράζεται: γιατί δήθεν, γιατί κατά τη γνώμη ... κτλ.):

Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτούς (= επειδὴ δεν μπορούσαν να τα επιτύχουν...).

Χαλεπῶς ἐπορεύοντο οἷα δὴ ἐν νυκτὶ καὶ ἐν φόβῳ ἀπιόντες (= προχωρούσαν δύσκολα, γιατί ἐφευγαν τη νύχτα και με φόβο).

Οἱ Κερκυραῖοι ὡς νενικηκότες τροπαῖον ἔστησαν (= ἔστησαν τρόπαιο, γιατί, ὅπως πίστευαν, εἶχαν νικήσει).

3. τελική (ἀρνηση μή). Βρίσκεται σε χρόνο μέλλοντα και συνήθως με ρήματα που δείχνουν κίνηση ή και με ἄλλα ρήματα, και συχνά με το ὡς. Αναλύεται σε τελική πρόταση:

Τοῦτο λέξων ἔρχομαι (= ἔρχομαι για να πω αυτό).
Πορεύεται ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ
(= για να ρωτήσσει το μαντείο).
Ἄρταξέρξης πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κῦρον ὡς
ἀποκτενῶν (= για να τον σκοτώσει)

4. υποθετική (άρνηση μή). Αναλύεται σε υποθετική πρόταση:

Ἐὰν μὲν ὠφέλιμα ἦ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν
αὐτά, βλαβερὰ δὲ ὄντα οὐ βουλόμεθα.
Ταῦτα ποιοῦντες τὰ δίκαια ψηφιεῖσθε (= αν κάνετε
αυτά, θα αποφασίσετε δίκαια).

5. εναντιωματική (ή παραχωρητική ή ενδοτική) (άρνηση οὐ)). Πολλές φορές παίρνει το καί ή το καίπερ. Αναλύεται σε εναντιωματική πρόταση:

Ὀλίγοι ὄντες ἐνίκησαν (= αν και ήταν λίγοι νίκησαν).
Ἀθηναῖοι καὶ οὐ μεταλαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου
ὅμως πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον (= αν και δεν
πήραν απ' αυτό το χρυσάφι, ήταν όμως πρόθυμοι
για τον πόλεμο.).
Συμβουλεύω σοι καίπερ νεώτερος ὢν (= αν και είμαι
νεότερος).

Μεταξύ του ρήματος και της εναντιωματικής μετοχής
υπάρχει κάποια αντίθεση.

6. τροπική (άρνηση οὐ). Βρίσκεται συνήθως σε ενεστώτα. Στη ν.ε. μεταφράζεται ή με επιρρηματικό

προσδιορισμό ή με τροπική μετοχή ή με το ρήμα της μετοχής και το και:

Ληζόμενοι ζῶσι (= ζουν με ληστείες ή ζουν ληστεύοντας ή ληστεύουν και ζουν).

Ἦλθεν ἔχων ναῦς ὀλίγας (= ήρθε με λίγα πλοία ή έχοντας λίγα πλοία).

Συχνές τροπικές μετοχές είναι οι: ἔχων, ἄγων, φέρων.

Το υποκείμενο της μετοχής

102 Το υποκείμενο της μετοχής και η μετοχή βρίσκονται στην ίδια πτώση, δηλαδή η μετοχή λειτουργεί ως ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός:

Δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

Τοῖς ἵππεῦσιν εἴρητο **θαρροῦσι** διώκειν (= είχαν πει στους ιππεῖς να αρχίσουν την καταδίωξη με θάρρος).

Επιρρηματική μετοχή συνημμένη και απόλυτη

103 Όταν το υποκείμενο της μετοχής είναι ένας από τους όρους της προτάσεως, τότε η μετοχή λέγεται **συνημμένη**:

Οὔτος ταῦτα εἰπὼν ἐκαθέζετο (το υποκείμενο

της μετοχής: οὔτος είναι και υποκείμενο στο ρ. ἐκαθέζετο).

Τοῖς ἰππεῦσιν εἴρητο **θαρροῦσι** διώκειν (το υποκείμενο της μετοχής: τοῖς ἰππεῦσιν είναι ἔμμεσο αντικείμενο στο ρ. εἴρητο).

Όταν όμως το υποκείμενο της μετοχής δεν είναι ὀρος της προτάσεως, τότε η μετοχή λέγεται **απόλυτη**:

Ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτοὺς οὐδεμιᾶς διαφορᾶς πρότερον ὑπαρχούσης (το υποκείμενο της μετοχής: διαφορᾶς δεν είναι ὀρος της προτάσεως).

Δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται (το υποκείμενο της μετοχής: δρυὸς δεν είναι ὀρος της προτάσεως).

(πβ. ν.ε. **ξημερώνοντας** Λαμπρή ἀντάμωσα τους δικούς μας).

Η απόλυτη μετοχή εκφέρεται σε πτώση γενική (**Γενική απόλυτη**). Αλλά η μετοχή των απρόσωπων ρημάτων και των απρόσωπων εκφράσεων όταν λαμβάνεται ως απόλυτη, εκφέρεται σε πτώση αιτιατική (**Αιτιατική απόλυτη**):

Δόξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὔτω ποιεῖν (ἐπεὶ ἔδοξε ταῦτα, ἐκήρυξαν οὔτω ποιεῖν) (= ὅταν τα αποφάσισαν, εἶπαν με κήρυκα να κάνουν ἔτσι).

Οὐκ ἐσώσαμέν σε οἶόν τε ὄν (οὐκ ἐσώσαμέν σε, εἰ και οἶόν τε ἦν) (= αν και ἦταν δυνατό).

Συχνές μετοχές σε αιτιατική απόλυτη είναι:

α) ἔξόν, δέον, χρεών, δόξαν, προσῆκον, πρέπον κ.ά.

β) του ρ. εἰμί σε ουδέτερο γένος με επίθετο, λ.χ.

δυνατὸν ὄν, ἀδύνατον ὄν, οἶόν τε ὄν, ῥάδιον ὄν, ἄδηλον ὄν κτλ.

Σημείωση. Μερικές φορές με αιτιατική απόλυτη εκφέρεται η μετοχή και προσωπικών ρημάτων αλλά τότε με το ὡς:

τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἵργουσιν ὡς τὴν τῶν πονηρῶν ὁμίλιαν κατάλυσιν οὕσαν τῆς ἀρετῆς (ἐπεὶ ἡ τῶν πονηρῶν ὁμίλια κατάλυσις τῆς ἀρετῆς ἐστίν) (= τους απομακρύνουν ἀπὸ τους κακοὺς ἀνθρώπους, γιατί ὅπως πιστεύουν ἡ συναναστροφή με τους κακοὺς εἶναι...).

Πίνακας 11

Η ΜΕΤΟΧΗ

ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ	ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ
<p>Με άρθρο:</p> <p>Ὁ φέυγων πόνους. Οἱ λέγοντες.</p>	<p>Με τα ρήματα:</p> <p>1) εἰμί, τυγχάνω, λανθάνω, φαίνομαι, οἶχομαι, δι-ατελῶ κτλ.</p> <p>2) ἄρχω, παύω, καρτερῶ, ἀνέχομαι κτλ.</p> <p>3) εὖ ἢ κακῶς ποιῶ, ἀδικῶ, νικῶ, ἠττῶμαι, λείπομαι κτλ.</p>	<p>1. χρονική: Ταῦτα εἰπὼν ἐκαθέζετο.</p> <p>2. αιτιολογική: Οὐ δύ-νάμενοι τούτων τυχεῖν ἐστράτευσαν.</p> <p>3.τελική: Τοῦτο λέξων ἔρχομαι.</p> <p>4. υποθετική: Ταῦτα ποιούντες τὰ δίκαια ψη-φείσθε.</p>

4) αίσθάνομαι, όρῶ,
ἀκούω, γινώσκω, μανθά-
νω κτλ.

5) δείκνυμι, δηλῶ, ἀγγέλλω
κτλ.

6) χαίρω, ἄχθομαι, αἰσχύ-
νομαι κτλ.

5. εναντιωματική:
Ὀλίγοι ὄντες ἐνίκησαν.

6. τροπική: Ληζόμενοι
ζῶσι.

Σύνδεση μετοχών

104 Οι μετοχές σε μια πρόταση

1. συνδέονται μεταξύ τους με παρατακτικούς συνδέσµους, όταν είναι όµοιες:

Ὁ δ' ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιµασθεῖς
βουλεύεται ὅπως μήποτε ἔτι ἔσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ
(= σκέφτεται πως δε θα είναι πια στην εξουσία του
αδελφού του) (οι μετοχές και οι δύο είναι χρονικές).

2. εκφέρονται χωρίς συνδέσµους

α) όταν είναι ανόµοιες:

Οἱ Ἕλληνες ὑφορῶντες τούτους αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν
ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες (= ἐπειδὴ τους υποπτεύ-
ονταν προχωρούσαν ἔχοντας δικούς τους οδηγούς·
η πρώτη μετοχή είναι αιτιολογική και η δεύτερη
τροπική.

β) όταν η μία προσδιορίζει την ἄλλη:

Ἐντυχῶν τινι ὀφθαλμιῶντι ἀνθρώπῳ ἀπιόντι ἐξ
ιατροῦ, κάλαμον ἔχοντι, ἀπέκτεινε (= ὅταν συνά-
ντησε κάποιον που του πονούσαν τα μάτια, καθώς
έβγαινε ἀπὸ ἕνα ἰατεῖο...) (η χρονική μετοχή
ἀπιόντι προσδιορίζει τη μετοχή ὀφθαλμιῶντι και η

τροπική ἔχοντι την ἀπιόντι)

γ) για ἔμφαση (σχῆμα ασύνδετο):

Ἡμεῖς γάρ σε γεννήσαντες, ἐκθρέψαντες, παιδεύσαντες, μεταδόντες ἀπάντων ὧν οἰοί τε ἦμεν, ὅμως προαγορεύομεν τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀπιέναι (=...ὅμως ορίζουμε ἀπὸ πρὶν σ' ὅποιον θέλει νὰ μπορεῖ νὰ φύγει). (Βλ. καὶ §143α).

Τα ρηματικά επίθετα σε -τος καὶ -τέος

105 Τα ρηματικά επίθετα σε -τος σημαίνουν ὅπως καὶ στὴ ν.ε.

α) ὅ,τι καὶ ἡ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τοῦ ρήματος ἀπὸ το ὁποῖο παράγονται: γραπτὸς (γεγραμμένος = αὐτὸς ποὺ ἔχει γραφεῖ) (πβ. ν.ε. κλειστὴ πόρτα = κλεισμένη πόρτα· εἶναι φευγάτος = ἔχει φύγει).

β) ἐκείνον ποὺ μπορεῖ νὰ πάθει ὅ,τι φανερώνει τὸ ρῆμα: ὄρατὸς (ὁ δυνάμενος ὀρᾶσθαι = αὐτὸς ποὺ μπορεῖ νὰ τον δεῖ κανεὶς) (πβ. ν.ε. κατορθωτὸς, ἀδιάβατος).

γ) ἐκείνον ποὺ αξίζει νὰ πάθει ὅ,τι φανερώνει τὸ ρῆμα: θαυμαστὸς, ἐπαινετὸς.

§105

31 / 97

δ) σπανιότερα ό,τι και η μετοχή του ενεστώτα ή αορίστου: θνητός (ὁ θνήσκων), ἄπρακτος (ὁ μὴ πράξας), ἀστράτευτος (ὁ μὴ στρατευσάμενος = αὐτός που δε στρατεύθηκε) (πβ. ν.ε. καυτός = αὐτός που καίει, μαθητής αδιάβαστος = που δε διάβασε, βιβλίο αδιάβαστο = που δε διαβάστηκε).

Τα ουδέτερα των ρηματικών επιθέτων σε -τος με το ρ. ἐστί λαμβάνονται και ως απρόσωπες εκφράσεις (βλ. §73) και σημαίνουν κάτι που μπορεί ή αξίζει να γίνει:

Οὐδὲ τοῖς ἰππεύσι προσβατὸν ἦν (= οὔτε στους ιππεῖς ἦταν δυνατό να πλησιάσουν).
Ἄρα βιωτὸν ἐστὶν ἡμῖν μετὰ διεφθαρμένου σώματος; (= ἀραγε αξίζει να ζούμε με καταστραμμένο σώμα;).

106 Τα ρηματικά επίθετα σε -τέος σημαίνουν ότι πρέπει να γίνει ό,τι φανερώνει το ρήμα από το οποίο παράγονται:

Δοκεῖ μοι διδακτέον εἶναι ἀλλήλους τὰ αἷτια τῶν πολέμων (= πρέπει να εξηγήσουμε ο ένας στον άλλο...),
(πβ. ν.ε. διδακτέα ὕλη, μαθητής μετεξεταστέος).
Με τα ρηματικά επίθετα σε -τέος παρατηρούνται δύο συντάξεις:

α) απρόσωπη σύνταξη με τα ρηματικά επίθετα σε ουδέτερο γένος, όταν εξαίρεται κυρίως η πράξη που πρέπει να γίνει:

Τοὺς φίλους εὐεργετητέον ἐστί.

β) προσωπική σύνταξη, όταν εξαίρεται κυρίως το πρόσωπο ή το πράγμα που οφείλει να πάθει ό,τι φανερώνει το ρήμα:

Οἱ συμμαχεῖν ἐθέλοντες εὖ ποιητέοι (= πρέπει να ευεργετηθούν αυτοί που θέλουν να γίνουν σύμμαχοι).

Εἶπερ τιμᾶσθαι βούλει, ὠφελητέα σοι ἢ πόλις ἐστί (= πρέπει να ωφελεῖται από σένα η πόλη).

Με τα ρηματικά επίθετα σε -τός και -τέος το πρόσωπο που ενεργεί μπαίνει σε δοτική (βλ. §53γ και 68β):

Αὐτοῖς οὐκ ἐξιτόν ἐστί (= δεν είναι δυνατό σ' αυτούς να βγουν έξω).

Πειρατέον σοι τὴν Ἑλλάδα εὖ ποιεῖν (= πρέπει να προσπαθήσεις να ευεργετήσεις την Ελλάδα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'

ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

107 Οι αντωνυμίες λαμβάνονται αντί ονόματος· έτσι μπορεί να είναι συντακτικώς ό,τι και τα ονόματα: υποκείμενα, κατηγορούμενα, αντικείμενα, επιθετικοί, κατηγορηματικοί ή επιρρηματικοί προσδιορισμοί.

Α' ΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

108 1. Οι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας του α' και β' προσώπου στην ονομαστική (ἐγώ, σύ, ἡμεῖς, ὑμεῖς) χρησιμοποιούνται, όταν δηλώνεται ἔμφαση και τονίζεται το πρόσωπο ή αντιδιαστέλλεται από κάτι άλλο. Σε κάθε άλλη περίπτωση παραλείπονται (βλ. και §20).

Σὺ μὲν παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ.

– Εἰ δ' ἐμμένεις τοῖς πρόσθεν, τὸ μετὰ τοῦτο ἄκουε.

– Ἄλλ' ἐμμένω.

2. Από τους τύπους των πλάγιων πτώσεων του ενικού α' και β' προσώπου οι δυνατοί τύποι, που έχουν

πάντοτε τόνο (έμοῦ, ἐμοί, ἐμέ, σοῦ, σοί, σέ) χρησιμοποιούνται όταν υπάρχει έμφαση, ενώ οι εγκλιτικοί τύποι (μου, μοι, με, σου, σοι, σε), όταν δηλώνεται απλώς το πρόσωπο χωρίς έμφαση:

Οὐκ ἐμοὶ ἀλλὰ σοὶ ἀρέσκει ταῦτα (έμφαση).
Ἐγὼ σοι ἐρῶ· τῇ γάρ που ὑστεραία δεῖ με
ἀποθνήσκειν (χωρίς έμφαση).

3. Η ονομαστική ενικού της προσωπικής αντωνυμίας του γ' προσώπου, που δεν υπάρχει, και η σπάνια ονομαστική πληθυντικού (σφεῖς) αναπληρώνονται από τις δεικτικές αντωνυμίες ὅδε, οὗτος, ἐκεῖνος ή, όταν υπάρχει έμφαση, από την οριστική αντωνυμία αὐτός:

Οὔτε ἡμεῖς ἐκείνου ἔτι στρατιῶται, οὔτε ἐκεῖνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης.

Τὴν χώραν αὐτοὶ καίουσιν (= αυτοί οι ίδιοι).
Αὐτὸς ἔφα (= εκείνος, ο Πυθαγόρας, το είπε),
(πβ. ν.ε. αφού το λέει αὐτός, έτσι θα είναι).

Β' Η ΟΡΙΣΤΙΚΗ ή ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ αὐτός

109 Η αντωνυμία αὐτός ως οριστική χρησιμοποιείται για να ορίσει κάτι, να το ξεχωρίσει με έμφαση από

τα άλλα, ενώ ως επαναληπτική, για να επαναλάβει μια λέξη που αναφέρθηκε ήδη προηγουμένως, και

1. είναι επαναληπτική μόνο στις πλάγιες πτώσεις, ενώ οριστική σε κάθε πτώση:

Κῦρος δὲ αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν
περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ (αὐτός = οριστική,
αὐτόν, αὐτῷ: επαναληπτικές)
Καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐμοὺς ἤσχυνε καὶ ἐμὲ αὐτὸν
ὑβρῖσεν (οριστική).

2. ποτέ δεν είναι δεικτική, όπως, αντίθετα, είναι κανονικά στη ν.ε.,

3. με άρθρο σημαίνει ταυτότητα και μεταφράζεται ὁ ἴδιος:

Τὴν Ἀττικὴν ἄνθρωποι ᾤκουν οἱ αὐτοὶ αἰεὶ (= τὴν
Ἀττικὴν τὴν κατοικοῦσαν οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι πάντοτε)
(βλ. καὶ §30).

Γ' ΟΙ ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

110 Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες βρίσκονται μόνο στις πλάγιες πτώσεις και ποτέ δεν εκφέρονται με άρθρο (δηλαδή αντίθετα από ό,τι συμβαίνει στη ν.ε.):

Γνώθι σαυτὸν (= γνώρισε τον εαυτό σου).

Ἐαυτοῦ κήδεται ὁ προνόων ἀδελφοῦ (= για τον εαυτό του φροντίζει ὅποιος προνοεῖ για τον ἀδελφὸ του).

(πβ. ν.ε. ἀθελα του ἐγινε κατήγορος του εαυτοῦ του).

111 1. Η αυτοπαθῆς αντωνυμία του α' και β' προσώπου χρησιμοποιεῖται, ὅπως και στη ν.ε., ἀντί για την προσωπική, ὅταν το πρόσωπο ἢ το πράγμα που δηλώνει ἡ αντωνυμία εἶναι το ἴδιο με το υποκείμενο της προτάσεως (ἀμεση ἢ ευθεία αντανάκλαση):

Γνώθι σαυτὸν (και ὄχι γνώθί σε).

Ἐπὲρ ἑμαυτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κατηγορίαν ποιήσομαι.

Ἦν ἐμὲ ἀποκτείνητε, βλάψετε ὑμᾶς αὐτοὺς.

(πβ. ν.ε. βλέπω τον εαυτό μου στον καθρέφτη — και ὄχι, βέβαια, βλέπω ἐμένα στον...).

Σημείωση. Συνήθως ὅμως ἀντί για το κανονικό δοκῶ ἑμαυτῷ ὑπάρχει δοκῶ μοι ἢ ἐμοὶ δοκῶ (ὅπως δοκεῖ μοι ἢ ἐμοὶ δοκεῖ):

Δοκῶ μοι αἰσθάνεσθαι ὅτι τῷ ὕπνω ἠδόμεθα.

2. Η αυτοπαθής αντωνυμία του γ' προσώπου χρησιμοποιείται:

α) επίσης, όπως και του α' και β' προσώπου, σε άμεση ή ευθεία αντανάκλαση:

Ὁ σοφὸς ἐν ἑαυτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν (= στον εαυτό του, επάνω του την έχει και τη μεταφέρει την παρουσία του) (η αντωνυμία ἑαυτῷ δηλώνει το ίδιο πρόσωπο με το υποκείμενο του ρήματος: ὁ σοφός).

β) με δευτερεύουσα πρόταση ή με φράση που έχει απαρέμφατο ή μετοχή και σε έμμεση ή πλάγια αντανάκλαση, (δηλαδή το πρόσωπο ή το πράγμα που δηλώνει η αντωνυμία δεν είναι το ίδιο με το υποκείμενο της δευτερεύουσας προτάσεως ή του απαρεμφάτου ή της μετοχής, αλλά με το υποκείμενο της κύριας προτάσεως):

Ξενοφῶν ἔδεισε μὴ ἀνήκεστα κακὰ γένοιτο ἑαυτῷ (= φοβήθηκε μήπως του συμβούν αθεράπευτες συμφορές) (Η αντωνυμία ἑαυτῷ αναφέρεται στο υποκείμενο του ἔδεισε και όχι του γένοιτο).

Ὁ ἥλιος οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὁρᾶν.

Κῦρος ἤρξε τῶν ἐθνῶν τούτων οὔθ' ἑαυτῷ ὁμογλώττων ὄντων οὔτε ἀλλήλοις (= ο Κ. κυβέρνησε αυτά τα έθνη που δεν ήταν ομόγλωσσα ούτε με τον ίδιο ούτε μεταξύ τους).

Αλλά στην περίπτωση αυτή της πλάγιας αντανάκλασης, χρησιμοποιείται πολλές φορές και η προσωπική αντωνυμία του γ' προσώπου ή, συχνότερα, και η αντωνυμία αὐτός:

Ἐφοβεῖτο Κῦρος μὴ οἱ ὁ πάππος ἀποθάνοι (αντί ἑαυτῶ).

Οἱ φυγάδες ἐδέοντο Κερκυραίων σφᾶς κατάγειν (= να τους επαναφέρουν στην πατρίδα) (αντί ἑαυτούς).

Οἱ πολέμιοι ἀφήσουσι τὴν λείαν, ἐπειδὴν ἴδωσί τινας ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντας (= ὅταν δουν μερικούς να ορμούν εναντίον τους) (αντί ἑαυτούς).

Σημείωση. Μερικές φορές αντί για την αυτοπαθή αντωνυμία του α' και β' προσώπου χρησιμοποιείται η ίδια αντωνυμία του γ' προσώπου:

Δεῖ ἡμᾶς ἐρέσθαι ἑαυτοὺς (αντί: ἡμᾶς αὐτούς).

Εὐρήσετε σφᾶς αὐτοὺς ἡμαρτηκότας (αντί: ὑμᾶς αὐτούς).

Δ' Η ΑΛΛΗΛΟΠΑΘΗΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

112 Η αλληλοπαθής αντωνυμία, που βρίσκεται μόνο στον πληθυντικό και μόνο στις πλάγιες πτώσεις, εκφέρεται πάντοτε χωρίς άρθρο:

§112

39 / 101 - 102

Ἀθηναῖοι καὶ Πελοποννήσιοι ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους.

Οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ὅμοιοι.

Πολλές φορές ἀντί γιὰ τὴν ἀλληλοπαθὴ ἀντωνυμία χρησιμοποιεῖται ἡ αυτοπαθής:

Ἀπίστως ἔχουσι πρὸς ἑαυτοὺς οἱ Ἕλληνες (ἀντί: πρὸς ἀλλήλους) (= οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν ἐμπιστοσύνη ὁ ἓνας στὸν ἄλλον).

Ε΄ ΟΙ ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

113

1. Οἱ κτητικὲς ἀντωνυμίες χρησιμοποιοῦνται ὡς ἐπίθετα με ἄρθρο ἢ χωρὶς ἄρθρο:

Τὸ σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι.

Ἐμὸν ἔργον ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων.

2. Ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία γ' προσώπου* χρησιμοποιεῖται ἡ γενικὴ τῆς ἐπαναληπτικῆς ἀντωνυμίας αὐτός ἢ, γιὰ ἐμφαση, ἡ γενικὴ τῆς δεικτικῆς ἀντωνυμίας οὗτος ἢ ἐκεῖνος:

* Ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου γιὰ ἓναν κτήτορα ἐός, ἐή, ἐόν δε χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πεζογράφους, καὶ ἡ σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον γιὰ πολλοὺς κτήτορες, εἶναι σπάνια.

Μετεπέμψατο τὴν θυγατέρα καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς.
Φροντίζω τῆς ἐκείνου δόξης.

3. Ὄταν το ρῆμα και η κτητική αντωνυμία δείχνουν το ίδιο πρόσωπο, τότε, για ἔμφαση κυρίως, χρησιμοποιείται αντί για τους τύπους της κτητικής αντωνυμίας ἐμός, σός, τούτου η αυτοπαθής σε πτώση γενική, και αντί για τους τύπους ἡμέτερος, ὑμέτερος, τούτων οι τύποι: ἡμέτερος αὐτῶν, ὑμέτερος αὐτῶν, ἑαυτῶν:

Στέργω τὸν ἑμαυτοῦ φίλον (αντί: στέργω τὸν ἐμὸν φίλον).

Οἱ Λακεδαιμόνιοι τῶν ἑαυτῶν συμμάχων κατεφρόνουν (αντί: τῶν συμμάχων αὐτῶν).

Επίσης, ὅταν δεν υπάρχει ἔμφαση, αντί για την κτητική αντωνυμία χρησιμοποιούνται, ὅπως και στα ν.ε., οι τύποι των προσωπικών αντωνυμιῶν μου, σου, ἡμῶν κτλ.:

Ἐγὼ ὑμᾶς ὑπὲρ τοῦ πατρός μου τεθνεῶτος αἰτοῦμαι.

Διὰ τῶν νόμων ἐλάμβανε τὴν μητέρα σου ὁ πατήρ.
Πυθοίμεθ' ἂν τὸν χρησμὸν ἡμῶν ὃ,τι νοεῖ (= θα μπορούσαμε να πληροφορηθούμε τι εννοεῖ ο χρησμός μας).

4. Ὄταν ο κτήτορας είναι φανερός, η κτητική αντωνυμία μπορεί να παραλείπεται:

Οὐ μόνον ἐγὼ ἀλλὰ καὶ ὁ πατήρ δόξει ἄδικος εἶναι
(αντί: ὁ ἐμὸς πατήρ).

Σφόδρα φιλεῖ σε ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ (αντί: ὁ σὸς
πατήρ καὶ ἡ σὴ μήτηρ).

Οἱ γονεῖς στέργουσι τὰ τέκνα (αντί: τὰ τέκνα
αὐτῶν).

(πβ. ν.ε. ο πατέρας στεκόταν σκυφτός κι αμίλητος).

ΣΤ' ΟΙ ΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

114 Οι δεικτικές αντωνυμίες χρησιμοποιούνται και
ως επίθετα, δηλαδή με ουσιαστικά, και ως ουσιαστικά,
δηλαδή μόνες τους:

Ἡ τραγωδία ἐστὶ τῆσδε τῆς πόλεως εὔρημα (ως
επίθετο)

Τοῦτον τὸν λόγον ἀναλάβωμεν (ως επίθετο).

Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τὰδε (ως ουσιαστικό).

Μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ξενοφῶν (ως ουσιαστικό).

(πβ. ν.ε. Εκείνος ο άνθρωπος δεν ξαναήρθε. Εκείνος
το εἶπε).

115 1. Οι αντωνυμίες οὗτος, ὅδε χρησιμοποιούνται για
πρόσωπα ή πράγματα που βρίσκονται κοντά σ' αυτόν
που μιλάει, ενώ η αντωνυμία ἐκεῖνος, ὅπως και στη
ν.ε., για πρόσωπα ή πράγματα που βρίσκονται μακριά:

Ἦδε ἡ ἡμέρα (= η σημερινή μέρα).

Ἡ δημοκρατία ἐκείνη μεθ' ἧς ἔζων οἱ πρόγονοι.

Σημείωση. Η αντωνυμία οὗτος έχει στενότερη σχέση μ' αυτόν που ακούει, γι' αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και αντί για την προσωπική αντωνυμία του β' προσώπου σύ, ενώ η ὄδε μ' αυτόν που μιλάει, γι' αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί αντί για την προσωπική ή κτητική αντωνυμία του α' προσώπου (ἐγώ, ἐμός):

Οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει (= αυτοί οι δικοί σου...).

Οὗτος, τί ποιεῖς (= έ, συ εκεί, τι κάνεις;)

Ἐγώ τε καὶ Μελησίας ὄδε νῦν ἐροῦμεν (= ο Μελησίας αυτός εδώ που είναι μαζί μου).

Φονεὺς εἶ τοῦδε τάνδρὸς ἐμφανῶς (αντί: φονεὺς εἶ ἐμοῦ...).

Σκόπει εἰ τὸν νεκρὸν ξὺν τῆδε κουφιεῖς χερί

(= σκέψου αν θα θάψεις το νεκρό μαζί με το δικό μου χέρι, βοηθώντας με).

2. Η οὗτος αναφέρεται συνήθως στα προηγούμενα, ενώ η ὄδε στα επόμενα:

Ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε τὰδε (= αυτά που ειπώθηκαν, λοιπόν τα λες εσύ, από μας όμως ανακοίνωσε τα εξής).

3. Η έκφραση καὶ ταῦτα επαναλαμβάνει και εξαίρει μια προηγούμενη έννοια:

Οὐ ταῦτα ἡμῖν δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων (= δεν έχουμε την ίδια γνώμη για τα ίδια πράγματα και μάλιστα για τα σπουδαιότερα).

Ζ' ΟΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

116 1. Η ερωτηματική αντωνυμία τίς σημαίνει ό,τι η αντωνυμία ποιος στη ν.ε. και χρησιμοποιείται και ως επίθετο, και ως ουσιαστικό:

Τίνα καιρὸν βελτίω ζητεῖτε; (ως επίθετο)

Τίς εἶ; (ως ουσιαστικό)

(πβ. ν.ε. ποιος άνθρωπος θα το δεχόταν αυτό; ποιος είναι;)

2. Η ερωτηματική αντωνυμία ποῖος σημαίνει: ποιας λογής και χρησιμοποιείται ως επίθετο:

Τίνες τε καὶ ποῖαι φύσεις ἐπιτήδειαί εἰσιν εἰς φυλακὴν πόλεως;

(= ποιοι και ποιας λογής χαρακτήρες είναι κατάλληλοι για τη φύλαξη της πόλεως;)

3. Πολλές φορές ύστερα από την ερωτηματική αντω-

νυμία τίς ακολουθεί το επίρρημα ποτέ με τη σημασία του άραγε ή τάχα, και ύστερα από την ερωτηματική αντωνυμία ποῖος και πόσος ή αόριστη αντωνυμία τίς, με τη σημασία του σαν, για έκπληξη ή ειρωνεία:

Τίσι ποτέ λόγοις ἔπεισαν Ἀθηναίους; (με ποιους άραγε λόγους...;)

Ποίου τινός γένους ἐστὶν ὁ Μιθριδάτης; (= σαν από τι λογής γενιά είναι ο Μ.;)

Πόσαι τινές εἰσιν αἱ πρόσοδοι; (= σαν πόσα να είναι τα εισοδήματα;)

Η' ΟΙ ΑΟΡΙΣΤΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

117

1. Η αόριστη αντωνυμία τίς χρησιμοποιείται:
α) σε καταφατικές προτάσεις είτε ως ουσιαστικό είτε ως επίθετο:

Ἴτω τις ἐφ' ὕδωρ (= ας πάει κάποιος για νερό)
(ουσιαστ.).

Ὁ σοφιστής ἐστὶν ἔμπορός τις περὶ τὰ τῆς ψυχῆς
μαθήματα (επίθετο).

Αντίθετα σε αρνητικές (αποφατικές) προτάσεις χρησιμοποιείται ή οὐδείς ή μηδείς:

Οὐκ ἐστὶν οὐδὲν ἀγαθόν.

§117

45 / 105 - 106

Μή θῆσθε νόμον μηδένα (= μη θεσπίζετε κανένα νόμο).

Σημείωση. Γενικά στην αρχ. ελληνική σε μια πρόταση που αρχίζει με οὐ ή μή δε χρησιμοποιείται η αντωνυμία τῖς αλλά η αντωνυμία οὐδείς, μηδείς· λ.χ. **δεν** μπορεί να γραφεί στα αρχαία: Οὐκ ἔστιν ἀγαθόν τι ἢ Μή θῆσθε νόμον τινά (βλ. §142 κ.ε.).

β) ως κατηγορούμενο με τη σημασία: κάποιος σπουδαίος, κάτι:

Ἡὔχει τῖς εἶναι (= καυχιόταν ότι είναι κάποιος),
(πβ. ν.ε. πιστεύει πως είναι κάτι ή κάποιος)

γ) με επίθετα, αντωνυμίες, αριθμητικά ή επιρρήματα, και άλλοτε εξαίρει, άλλοτε πάλι μετριάζει τη σημασία τους:

Δεινή τῖς δύναμις (= κάποια πολύ μεγάλη δύναμη).
Τριάκοντά τινας ἀπέκτειναν (= σκότωσαν κάπου τριάντα).

2. Η αόριστη αντωνυμία ἄλλος πολλές φορές πρέπει να μεταφραστεί: εκτός απ' αυτό, επιπλέον:

Ἀπέθνησκον ὑπὸ λιμοῦ καὶ τῆς ἄλλης ἀργίας
(= πέθαιναν ἀπὸ τὴν πείνα καὶ επιπλέον ἀπὸ κάτι
ἄλλο, δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀργία).

Ἡ ἀντωνυμία ἄλλος σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση φάινεται
ὡς ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἐνὸς οὐσιαστικοῦ (λ.χ.
ἐδῶ: ἀργίας), ἀλλὰ κυρίως τὸ οὐσιαστικὸ εἶναι ἐπεξή-
γηση στὴν ἀντωνυμία ἄλλος.

Θ' ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

118

1. Ἡ ἀντωνυμία ὅς ἀναφέρεται σὲ κάτι ὀρισμένο,
ἐνῶ ἡ ὅστις σὲ κάτι γενικὸ καὶ ἀόριστο:

Ἔστι Δίκης ὀφθαλμός, ὅς τὰ πάνθ' ὀρᾷ.
Μακάριος ὅστις οὐσίαν (= περιουσίαν) καὶ νοῦν ἔχει.

Σημείωση. Ἡ ὅστις ἀργότερα ἐπικράτησε καὶ γιὰ τὶς
δύο περιπτώσεις.

2. Ἡ φράση ἔστιν ὅς ἢ ἔστιν ὅστις ἰσοδυναμεῖ με τὴν
ἀόριστη ἀντωνυμία τίς· ἐτσι καὶ: εἰσὶν οἱ ἢ ἔστιν οἱ
= τινές, ἔστιν ὧν = τινῶν κτλ. καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις =
οὐδεὶς, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ = πᾶς κτλ.

Εἰσὶν οἱ διαμαρτόντες τῶν ὁδῶν κατὰ τὴν χώραν

ἐπλανήθησαν (= μερικοί έχασαν τους δρόμους και περιπλανήθηκαν στη χώρα).

Πλὴν Ἰώνων καὶ Ἀχαιῶν καὶ ἔστιν ὧν ἄλλων ἔθνῶν.
Κατὰ τον ἴδιο τρόπο ἔστιν ὅτε σημαίνει **μερικές φορές, κάπου κάπου**, ἔστιν ὅπως σημαίνει **κάπως**, ἔστιν ὅπου σημαίνει **κάπου** κτλ.

3. Η αναφορική αντωνυμία οἷος (= τέτοιος που) στη φράση: οἷός εἰμι σημαίνει: **εἶμαι τέτοιος ἄνθρωπος που ἢ εἶμαι ἔτοιμος να**, αλλά στη φράση: οἷός τ' εἶμι (οἷός τέ εἶμι) σημαίνει **μπορώ**:

Ἦγανάκτει καὶ οἷος ἦν ἐπεξιέναι (= και ἦταν ἔτοιμος να...).

Ἀλκιβιάδης οἷός τ' ἦν σῶσαι τὴν τῆς πόλεως δύναμιν.

Οἷοί τ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ οὐ τὰ σμικρότατα τῶν κακῶν ἐξεργάζεσθαι

(= μπορούν οι πολλοί να κάνουν όχι τα πιο μικρά κακά).

4. Η αναφορική αντωνυμία κανονικά συμφωνεί με το όνομα ή τη δεικτική αντωνυμία, στην οποία αναφέρεται, στο γένος και τον αριθμό, και η πτώση της κανονίζεται από τη σύνταξη της προτάσεως. Πολλές φορές όμως η αναφορική αντωνυμία αντί να βρίσκεται σε πτώση αιτιατική, όπως θα ήταν η κανονική σύνταξη, μπαίνει σε γενική ή δοτική, γιατί και το όνομα ή η αντωνυμία στην οποία αναφέρεται είναι σε πτώση γενική ή δοτική:

Ὅπως ἔσεσθε ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε
(αντί: ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἦν κέκτησθε).

Ἐγγένητο τουναντίον οὐ ἐνόμισαν πάντες
ἄνθρωποι ἔσεσθαι (αντί: τουναντίον τούτου ὁ
ἐνόμισαν πάντες κτλ.).

**Αὐτό το συντακτικό φαινόμενο λέγεται ἔλξη του
αναφορικοῦ.**

Ἡ αναφορική αντωνυμία ἐλκεται ἀπὸ τὴ λέξη στὴν
οποία αναφέρεται (ἡ ἧς ἀπὸ τὴ λέξη ἐλευθερίας, ἡ οὐ
ἀπὸ τὴ λέξη τούτου).

Στὴν ἔλξη τοῦ αναφορικοῦ ἡ δεικτική αντωνυμία παρα-
λείπεται καὶ ἡ αναφορική παίρνει τὴν πτώση τῆς
δεικτικῆς, λ.χ. ἀντί τούτου ὁ γίνεται οὕ:

(πβ. ν.ε τιμάμε ὅσους ἀγωνίστηκαν γιὰ τὴν πατρίδα,
ἀντί: αὐτοὺς ὅσοι ἀγωνίστηκαν...).

**5. Ἡ αναφορική αντωνυμία ὅς, μεταφράζεται πολλές
φορές αὐτὸς που, γιὰτί συνήθως, καὶ ὄχι μόνο στὴν
ἐλξη, ἡ δεικτική αντωνυμία στὴν οποία αναφέρεται ἡ
αναφορική, παραλείπεται:**

Μὴ μοι γένοιθ' ἃ βούλομαι, ἀλλ' ἃ συμφέρει (αντί:
μὴ μοι γένοιτο ταῦτα ἃ βούλομαι, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἃ
συμφέρει)

(πβ. ν.ε. Ὅποιος πεινάει καρβέλια ονειρεύεται. Καὶ
στὰ δημοτικά τραγούδια ἢ στὶς παροιμίες: δὲν εἶμαι

εγώ σαν που θαρρείς = σαν = εκείνες που...· αλί που το 'χει η κούτρα του = αλίμονο σ' αυτόν που...).

6. Συχνά στην αρχή μιας περιόδου ή ημιπεριόδου η αναφορική αντωνυμία ὅς εισάγει κύρια πρόταση, και όχι δευτερεύουσα αναφορική, και τότε η ὅς ερμηνεύεται με δεικτική (αυτός κτλ.) και με κάποιο σύνδεσμο παρατακτικό: και, αλλά κτλ:

Ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Ὡν ἔστι τεκμήρια ὄρᾱν τὰ τρόπαια (= και αυτών αποδείξεις μπορεί να δει κανείς τα τρόπαια). Πῶς οὖν ἂν ἔνοχος εἴη Σωκράτης τῇ γραφῇ; ὅς φανερός ἦν θεραπεύων τοὺς θεοὺς (= αλλά αυτός ήταν φανερό που λάτρευε τους θεούς).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι'

ΤΟ ΑΡΘΡΟ

119 Η αρχαία ελληνική είχε μόνο το οριστικό άρθρο: ὁ, ἡ, τό. Αόριστο άρθρο δεν υπήρχε· σ' αυτή την περίπτωση η αρχαία γλώσσα χρησιμοποιούσε τα ονόματα χωρίς άρθρο:

Προσέρχεται τῷ Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν ἀνὴρ (= ἕνας ἀντρας). Ἐνταῦθα ἦν ὄρος μέγα (= ἕνα βουνό).

(πβ. ν.ε. αόριστο άρθρο μόνο για τον ενικό αριθμό: ἕνας, μία, ἕνα: Μια φορά κι ἕναν καιρό...).

Σημείωση. Το άρθρο δεν έχει κλητική. Αλλά συνήθως εμπρός από την κλητική των ονομάτων, κύριων ή προσηγορικών, χρησιμοποιείται το κλητικό επιφώνημα ὦ:

Καλῶς ἐρωτᾶς, ὦ Σώκρατες.

Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, οἰωνὸς ἐφάνη.

120 Το άρθρο στην αρχαιότερη μορφή της γλώσσας μας ήταν δεικτική αντωνυμία, όπως φαίνεται από τα ποιήματα του Ομήρου. Αλλά και αργότερα στην αρχαία ελληνική το άρθρο διατήρησε αυτή τη σημασία στις ακόλουθες εκφράσεις:

α) ὁ μὲν - ὁ δὲ σε κάθε γένος, πτώση και αριθμό
(= αὐτός - ἐκεῖνος ἢ ο ἕνας - ο ἄλλος):

Διέσχον ἀλλήλων βασιλεύς τε καὶ οἱ Ἕλληνες, οἱ μὲν
διώκοντες οἱ δ' ἄρπάζοντες.
(πβ. κάποτε, και ν.ε. Ἔχουν δίκιο και οι μεν και οι
δε).

β) ὁ δὲ σε κάθε γένος, πτώση και αριθμό (= αὐτός,
ἐκεῖνος):

Ὁ δὲ ἐπέιθετο προθύμως· τῷ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἦν
ικανά.

γ) καὶ τόν, καὶ τήν, καὶ τούς ως υποκείμενο ἀπαρεμ-
φάτου (σε ετεροπροσωπία, βλ. §95) (= και αὐτός, και
ἐκεῖνος):

Καὶ τὸν κελεύσαι λέγεται (= και ἐκεῖνος λένε ὅτι
πρόσταξε).

Στον τύπο καὶ τὸν ἀντιστοιχεί ονομαστική: καὶ ὄς
(= και αὐτός), ἢ δ' ὄς (= εἶπε αὐτός):

Ἦγεῖσθαι ἐκέλευε τοὺς Ὑρκανίους καὶ οἱ ἡρώτων
(= προέτρεπε τους Ὑρκ. να τους οδηγήσουν, και
αυτοί ρωτούσαν).

Ἐγὼ μὲν, ἢ δ' ὄς, ἡγοῦμαι τοῦτον εἶναι τὸν ἐπιστή-
μονα (= εγὼ τουλάχιστο νομίζω, εἶπε, ὅτι αὐτός...)..

δ) τὸν καὶ τόν, τὸ καὶ τό, τὰ καὶ τά (= αὐτόν κι αὐτόν ἢ τον τάδε και τον τάδε, αὐτό κι αὐτό κτλ.), ὅταν ἀποφεύγει κανεὶς νὰ ονομάσει πρόσωπα ἢ πράγματα:

Καὶ ἀφικνοῦμαι ὡς τὸν καὶ τὸν καὶ τοὺς μὲν ἔνδον κατέλαβον, τοὺς δὲ οὐκ ἐπιδημοῦντας εὔρον.

Εἰ τὸ καὶ τὸ ἐποίησεν ὁ ἄνθρωπος, οὕτως οὐκ ἂν ἀπέθανεν.

(πβ. ν.ε. του εἶπα το και το).

ε) πρὸ τοῦ (= πρὶν απ' αὐτό, προηγουμένως):

Πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκάστους εἶναι· πρὸ τοῦ ἀναμίξ ἦν πάντα

(= πρῶτος καθόρισε νὰ εἶναι χωριστά ο καθένας· προηγουμένως...).

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠσύχαζον τὸ πλεόν τοῦ χρόνου, ὄντες καὶ πρὸ τοῦ μὴ ταχεῖς ἰέναι ἐς τοὺς πολέμους (= ἀν καὶ δὲν ἦταν καὶ προηγουμένως πρόθυμοι νὰ πάνε σε πολέμους),

(πβ. ν.ε. πρόσεχε προτοῦ νὰ γίνῃ το κακό).

Σημείωση. Πολλές φορές οἱ φράσεις **τό μὲν – τό δέ, τά μὲν – τά δέ** χρησιμοποιοῦνται ἐπιρρηματικῶς (= ἄλλοτε... ἄλλοτε..., καὶ - καί):

Οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μὲν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι (= ἄλλοτε πολεμώντας, ἄλλοτε...).

121 Το άρθρο χρησιμοποιείται, όπως και στη ν.ε.:

α) για να δηλώσει ένα ορισμένο πρόσωπο ή πράγμα που είναι ήδη γνωστό (κυρίως οριστικό άρθρο):

Ὁ ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ λέγει (= ο γνωστός άντρας...).

Ἡ πορεία ὁμοία φυγῆ ἐγίγνετο τοῖς ὀπισθοφύλαξι (= η πορεία για την οποία γίνεται λόγος),
(πβ. ν.ε. το παιδί δεν μπορεί να το κάνει αυτό).

Ἔτσι το άρθρο αποκτά και τη σημασία κτητικής αντωνυμίας ή τη σημασία αυτού που πρέπει:

Ὁ πατὴρ σε ἄρχοντα τοῦ οἴκου κατέλιπε; (= ο πατέρας σου)

(βλ. κτητικές αντωνυμίες §113, 4)

(πβ. ν.ε. δε μ' άφηνε ο πατέρας = ο πατέρας μου).

Κλέαρχος, ἐπεὶ ἐπιορκῶν ἐφάνη, ἔχει τὴν δίκην (= την καταδίκη που του ταίριαζε).

β) για να δηλώσει ένα πρόσωπο ή πράγμα γενικώς, σε όλο το είδος του:

Ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας.

Λέγειν αὐτὸν ἔφασαν ὡς δέοι τὸν στρατιώτην φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους (= ισχυρίζονταν ότι αυτός έλεγε πως πρέπει ο στρατιώτης...).

122 Το άρθρο παραλείπεται συνήθως:

α) στα κύρια ονόματα:

Ἦρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν **Κλεάρχου Τιμασίων**
Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ **Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος**.

β) στο όνομα βασιλεύς ή μέγας βασιλεύς, όταν πρόκειται για το βασιλιά των Περσών, και στο όνομα άστυ, όταν πρόκειται για την Αθήνα:

Ἡμεῖς νικῶμέν τε **βασιλέα** καί, εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε,
ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ **βασιλέα** (= αν δεν ερχόσασταν
εσεῖς, θα...).

Ἐξ ἄστεως νῦν εἰς ἀγρὸν χωρῶμεν (= ας πάμε από
την Αθήνα...).

γ) όταν ένα όνομα χρησιμοποιείται αόριστα (αφού δεν υπάρχει αόριστο άρθρο· βλ. §119):

Ἐνταῦθα Κύρῳ **βασίλεια** (= ανάκτορα) ἦν καὶ **παρά-
δεισος** (= κήπος) μέγας.

Σημείωση. Το άρθρο δεν μπαίνει, όπως και στη ν.ε., μόνο εμπρός από ουσιαστικά. Πολλές φορές με το άρθρο:

α) ένα επίθετο ή μια ολόκληρη πρόταση λαμβάνονται ως ουσιαστικά: ή ρητορική (ενν. τέχνη), ή δεξιά (ενν. χείρ).

Ἐν ἔτι λείπεται, τὸ ἦν πείσωμεν ὑμᾶς (= μας μένει ένα ακόμα, το αν θα σας πείσουμε).

(πβ. ν.ε. Γράφει με το αριστερό. Το να μιλάς ωραία είναι τέχνη).

β) ένα ουσιαστικό σε γενική πτώση ή ένα επίρρημα ή ένας εμπρόθετος προσδιορισμός· λαμβάνονται ως επίθετα: ἡ βασιλέως χώρα (ἡ βασίλειος χώρα), οἱ πάλαι σοφοὶ ἄνδρες (οἱ παλαίτεροι...), ἡ κατὰ νόμον τιμωρία (ἡ νόμιμος...) (βλ. §27, 6).

Για τα επίθετα που χρησιμοποιούνται χωρίς άρθρο ως κατηγορηματικοί προσδιορισμοί βλ. §30.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄

ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

123 Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί προσδιορίζουν κυρίως ρήματα, αλλά πολλοί απ' αυτούς και άλλα μέρη του λόγου: (επίθετα, επιρρήματα κτλ.) και φανερώνουν επιρρηματικές σχέσεις (τόπο, χρόνο, τρόπο κτλ.). Είναι ανάλογα με τον τρόπο που εκφέρονται **μονολεκτικοί και περιφραστικοί**.

Επιρρηματικοί προσδιορισμοί μονολεκτικοί, που αποτελούνται δηλαδή από μία λέξη, είναι κυρίως: 1) επιρρήματα, 2) πλάγιες πτώσεις ουσιαστικών ή επιθέτων ή αντωνυμιών, 3) επιρρηματικές μετοχές κτλ.:

Καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι.

Τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς ἐλέγετο ἡ συμφορά·

Σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι.

Ἀλκιβιάδης ἔμεινεν αὐτοῦ.

124 Επιρρηματικοί προσδιορισμοί περιφραστικοί, που αποτελούνται δηλαδή από δύο ή περισσότερες λέξεις, είναι κυρίως:

1) εμπρόθετοι προσδιορισμοί, δηλαδή προθέσεις με

πλάγιες πτώσεις ουσιαστικών ή επιθέτων ή αντωνυμιών, 2) ονόματα με άρθρο, 3) δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις κτλ.:

Πολλὰ μεθ' ὑμῶν ἐκινδυνεύσαμεν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.

Ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη.

Οἱ πρέσβεις ἐπεὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα εἰς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν.

125 Οι κυριότερες σημασίες των επιρρηματικών προσδιορισμών είναι:

1) ο τόπος, 2) ο χρόνος, 3) ο τρόπος (το ὄργανο ή το μέσο ή η συνοδεία), 4) το ποσό, 5) η αιτία, 6) ο σκοπός, 7) το αποτέλεσμα, 8) η αναφορά, 9) η προϋπόθεση ή ο ὅρος, 10) η εναντίωση και παραχώρηση, 11) η βεβαίωση και η ἄρνηση, 12) ο δισταγμός ή η πιθανότητα.

1. ο τόπος

126 Ο τόπος εκφράζεται:

α) με τοπικό επίρρημα: **Ἐνταῦθα Κύρω βασιλεία (= ἀνάκτορα) ἦν.**

β) με εμπρόθετους προσδιορισμούς: **Ἐβούλοντο ἀπὸ θαλάττης εἰς θάλατταν τειχίζειν. Ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας.**

γ) με επιρρηματική γενική και δοτική:

Ἐπίσχεσ ἀυτοῦ (= στάσου εκεί). Ἐνίκησε Νεμέα (στη Νεμέα).

(βλ. §43, Σημ. και §44, 1)

(αλλά πβ. ν.ε. Πάω σ πίτι. Δράμα, 22 Ιουλίου 1980).

δ) με αναφορική πρόταση που φανερώνει τόπο:

Ἐπανάγαγε τὸ κέρασ ὅπου μέλλοι ἀριστοποιεῖσθαι τὸ στράτευμα (= ὅπου θα γευμάτιζε το στρ.) (βλ. §176β).

ε) με επιρρηματικό κατηγορούμενο που φανερώνει τόπο:

Ἐσ οἴκημα ἐσῆλθεν, ἵνα μὴ ὑπαίθριος ταλαιπωροῖη (= για να μὴν ταλαιπωρεῖται στο ὑπαιθρο) (βλ. §11).

2. χρόνος

127 Ο χρόνος εκφράζεται:

α) με χρονικό επίρρημα: Οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτός εἰμι.

β) με εμπρόθετους προσδιορισμούς: Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος (= ὕστερα απ' αὐτόν). Ἐκαίον πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός (= στη διάρκεια της νύχτας).

§127

59 / 114

γ) με επιρρηματική γενική, δοτική, αιτιατική:

Τὸ πλοῖον ἤξει τῆς ἐπιούσης ἡμέρας.

Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμόν.

Φυλάξαντες ἔτι νύκτα ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν.

(βλ. §43, 1, §44, 2 και §45, 1)

(πβ. ν.ε. Θα ξανάρθει του χρόνου. Θα ανταμώσουμε το Σεπτέμβρη).

δ) με χρονική πρόταση: Ἦνίκα δείλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός (= ὅταν ἔφτανε το δειλινό...),

ε) με χρονική μετοχή: Ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλων

(πβ. ν.ε. Ξημερώνοντας τ' Αγιαννιού λάβαμε διαταγή να κινήσουμε πάλι μπροστά).

στ) με επιρρηματικό κατηγορούμενο που δείχνει χρόνο: τριταῖος ἀφίκετο (= ἦρθε την τρίτη μέρα) (βλ. §11)
(πβ. ν.ε. παντρεύτηκε γέρος).

3. Ο τρόπος

128 Ο τρόπος εκφράζεται:

α) με τροπικό επίρρημα: Οὕτω παρεσκευάζοντο.

β) με εμπρόθετους προσδιορισμούς: Πάτριον ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι (= με τους κόπους).

Σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο (= με πολλή βιασύνη).

γ) με επιρρηματική δοτική και αιτιατική:

Τὰ τεῖχη κατέσκαπτον πολλῇ προθυμίᾳ.

Προῖκα ἐργάζεται. (βλ. §44, 4)

(πβ. ν.ε. Σταλαματιά σταλαματιά γεμίζει η στάμνα η πλατιά. Ντύνεται της μόδας).

δ) με αναφορική πρόταση που φανερώνει τρόπο:

Κῦρος ἐκέλευσε τοὺς Ἕλληνας ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι (= ὅπως συνήθιζαν στη μάχη, ἔτσι να παραταχθούν).

ε) τροπική μετοχή:

Ληζόμενοι ζῶσι (= ζουν ληστεύοντας).

στ) επιρρηματικό κατηγορούμενο που φανερώνει τρόπο:

Οὐδεὶς ἐκῶν ἀμαρτάνει. (βλ. §11).

(πβ. ν.ε. μας κοίταζε αμίλητος).

129 Συγγενικοί με τους προσδιορισμούς του τρόπου είναι και οι προσδιορισμοί που φανερώνουν:

α) ὄργανο ἢ μέσο:

Τὴν θύραν τῆ βακτηρία πάνυ σφόδρα ἔκρουε (= με το ραβδί).

Οἱ θεοὶ σημαίνουσιν ἐν οὐρανίοις σημείοις (= με σημάδια του ουρανού).

Ἐπραξαν ταῦτα δι' Εὐρυμάχου.

β) συνοδεία:

Ἐλθόντων τῶν Περσῶν παμπληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων τὰς Ἀθήνας Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν αὐτούς (= με πολυάριθμο στόλο, για να καταστρέψουν...).

Τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σύν αὐτῷ στρατεύεσθαι.

γ) παρομοίωση:

Ἐφάνη κονιορτός ὥσπερ νεφέλη λευκή (= φάνηκε σκόνη σαν...).

4. Το ποσό

130 Το ποσό εκφράζεται:

α) με επίρρημα ποσοτικό:

Μηδὲν ἄγαν (= υπερβολικά) (ενν. ποίει).

Ἐκαρτέρει θυόμενος μάλα χαλεπῶς φέρων (= πολύ στενοχωρημένος).

Τότε δὴ ἀπεχώρησαν εἰς τὰς Ἀθήνας μάλιστα τριακόσιοι.

(Το επίρρημα μάλιστα με αριθμητικό σημαίνει περίπου' πβ. ν.ε. τριακόσιοι το πολύ πολύ).

β) με εμπρόθετους προσδιορισμούς:

Πρόξενος παρῆν ἔχων ὀπλίτας εἰς πεντακοσίους (= συνολικά πεντακόσιους).

Ἦσαν ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους (= περίπου δύο χιλιάδες).

Σωκράτης ὁ Αχαιὸς παρεγένετο ὀπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους. (Η καταχρηστική πρόθεση ὡς με αιτιατική αριθμητικού επιθέτου σημαίνει περίπου).

γ) με επιρρηματική γενική, δοτική, αιτιατική που δείχνουν ποσὸ ἢ ἔκταση (τοπική ἢ χρονική), αξία ἢ τίμημα:

– Πόσου διδάσκει Εὐήνος; -Πέντε μνῶν.

Ἦστέρησε τῆς μάχης πέντε ἡμέραις.

Ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.

Ἐνταῦθα ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας ἑπτὰ.

Δερκυλίδας τοσοῦτω διέφερεν εἰς τὸ ἄρχειν τοῦ Θίβρωνος, ὥστε παρήγαγε τό στράτευμα...

(πβ. ν.ε. Ἐμεινε δέκα μέρες. Η Δράμα απέχει από την Καβάλα τριάντα ἕξι χιλιόμετρα. Το λάθος του του στοίχισε εκατό χιλιάδες), (βλ. §43, 3, §44, 6 και §45, 2).

δ) με αναφορική πρόταση που δείχνει ποσὸ:

Δοκεῖ μοι τοσοῦτο χωρίον κατασχεῖν, ὅσον τοὺς ἐσχάτους λόχους ἔξω γενέσθαι τῶν πολεμίων (= τόσο όσο (ή ώστε) οι τελευταίοι λόχοι να είναι...).

5. Η αιτία

131 Η αιτία εκφράζεται:

α) με εμπρόθετους προσδιορισμούς:

Ἐκ ταύτης τῆς ἐξετάσεως πολλαὶ ἀπέχθιαί μοι γεγόνασι (= από αυτή την...).

Διὰ τοῦτο οὐκ ἤθελον (= γι' αυτό...).

Μέγα φρονεῖ ἐπὶ πλούτῳ (= για τα πλούτη του).

Τῶν ἀδικημάτων ἔνεκα αὐτοὺς ἀπέκτειναν (= τους σκότωσαν για τα αδικήματά τους).

β) με επιρρηματική γενική ή δοτική ή αιτιατική:

Ὀργίζεται τῶν ἀδικημάτων.

Λιμῶ ἀπέθανον.

Ταῦτα δὴ ὑπαισχυνόμεθα τούσδε (= γι' αυτό και τους ντρεπόμαστε κάπως).

(βλ. §43, 2, §44, 3 και §45, 3).

(πβ. ν.ε. Πεθαίνει της πείνας. Τι γελάς;).

γ) με αιτιολογικές ή με αναφορικές αιτιολογικές προτάσεις:

Ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο συν τοῖς ἄλλοις
(= ἐπειδὴ υπήρχε δυσκολία, στενοχωριόταν μαζί με
τους άλλους).

Θαυμαστὸν ποιεῖς, ὅς ἡμῖν οὐδὲν δίδως (= γιατί δε
μας δίνεις τίποτε).

δ) με αιτιολογική μετοχή:

Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν ἐστράτευσαν ἐπ'
αὐτούς (= ἐπειδὴ δεν μπορούσαν...).

(Ο προσδιορισμός της αιτίας λέγεται και **αναγκα-
στικό αίτιο**).

6. Ο σκοπός

132 Ο σκοπός εκφράζεται:

α) με εμπρόθετους προσδιορισμούς:

Φρύγανα συνέλεγον ἐπὶ πῦρ (= για φωτιά, για να
ανάψουν φωτιά).

Ἐπὶ τούτῳ κάθηται ὁ δικαστής, ἐπὶ τῷ καταχαρίζε-
σθαι τὰ δίκαια (= γι' αυτό το σκοπό, για να...).

Οὔτοι πρὸς χάριν λέγουσι (= μιλούν για να
ευχαριστήσουν).

—Τίνος ἔνεκα ταῦτα λέγω; — Ἴνα εἰδῆτε... (= —Για
ποιο σκοπό τα λέω αυτά; — Για να γνωρίζετε...).

β) με επιρρηματική αιτιατική του σκοπού:

§132

65 / 117 - 118

Αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἤκω παρὰ σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεχθῆς αὐτῷ (= γι' αυτό ακριβώς και τώρα ήρθα σ' εσένα...). Βλ. §45, 3.

(πβ. ν.ε. Βγήκε περίπατο. Καλού κακού πάρε μαζί σου χρήματα).

γ) με τελική ή αναφορική τελική πρόταση:

–Τίνος ἔνεκα ταῦτα λέγω; – **Ἴνα εἰδῆτε καὶ αἴσθησθε ἀμφοτέρα** (= για να γνωρίζετε και να...).

Εἴλοντο τριάκοντα ἄνδρας, οἳ τοὺς πατρίους νόμους συγγράψουσι (= για να συντάξουν τους...),

δ) με τελική μετοχή:

Οὐ νομοθετήσοντες περὶ αὐτῶν ἤκετε, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους **ψηφιοῦμενοι** (= ήρθατε ὄχι για να νομοθετήσετε, ἀλλὰ για να ψηφίσετε σύμφωνα με...).

ε) με απαρέμφατο του σκοπού:

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωσαν Αἰγινήταις Θυρέαν **οἴκεῖν** (= οι Λ. έδωσαν τη Θ. στους Αιγ. για να την κατοικήσουν), (βλ. §91).

στ) με επιρρηματικό κατηγορούμενο που δείχνει σκοπό:

Τίνος ἦκετε διδάσκαλοι; (= ποιον ἤρθατε να διδάξετε;) (βλ. §11).

(Ο προσδιορισμός του σκοπού λέγεται και **τελικό αίτιο**).

7. Το αποτέλεσμα

133 Το αποτέλεσμα εκφράζεται:

α) με αποτελεσματική ή με αναφορική αποτελεσματική πρόταση:

Ἐνταῦθα ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους. Ἐγὼ οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος τῶν ἐμῶν μηδενὶ ἄλλῳ πείθεσθαι ἢ τῷ λόγῳ (= ὥστε να μην υπακούω σε κανένα άλλο από τα στοιχεία της ψυχής μου παρά στον ορθό λόγο).

β) με απαρέμφατο του αποτελέσματος (βλ. §91):

Ἀφεῖσαν τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι (= τον απέλυσαν, ὥστε να είναι ελεύθερος).

γ) με κατηγορούμενο προληπτικό ή του αποτελέσματος (βλ. §12):

Φίλιππος ἐκ μικροῦ ηὔξηθη μέγας (= ὥστε να γίνει μεγάλος).

§133

67 / 118 - 119

8. Η αναφορά (= ως προς κάτι, σχετικά με κάτι)

134 Η αναφορά εκφράζεται:

α) με εμπρόθετους προσδιορισμούς:

Παύσασθε ἀμαρτάνοντες εἰς τὴν πατρίδα.

Οὐ κωλύω τὸ κατ' ἐμέ (= ὅσον αφορά ἐμένα δεν εμποδίζω).

Σοφός ἐστι περὶ τούτων (= σ' αυτά).

Ἔχουσιν ἐλαχίστην χώραν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν (= προς το πλήθος, ανάλογα με το πλήθος).

β) με επιρρηματική αιτιατική:

Εὖ ἔχω τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν (= εἶμαι γερός στο σώμα και στην ψυχή) (βλ. §45, 5).

Τὰς φρένας ὑγιαίνουσιν (= εἶναι γεροί στα μυαλά).

Σημείωση. Η αναφορά επίσης εκφράζεται:

α) με δοτική, ως ετερόπτωτο προσδιορισμό σε ονόματα, ουσιαστικά ή επίθετα:

Οὔτε ποσὶν εἶμι ταχὺς οὔτε χερσὶν ἰσχυρός.

Ἐρρωμενέστατοι ταῖς ψυχαῖς (βλ. §37).

β) με γενική, ως προσδιορισμό τροπικῶν επιρρημάτων: πῶς, ὅπως, ὡς, καλῶς κτλ.:

Βασιλεὺς πῶς ἔχει παιδείας; (= ως προς την παιδεία).

Ἡ Κέρκυρα τῆς τε Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς παράπλου κεῖται (βλ. §39, 3).

- γ) με άναρθρο απαρέμφατο ως προσδιορισμό στα επίθετα άγαθός, ικανός, δεινός, άξιος κτλ.:
Κύρος ἦν άξιώτατος άρχειν (βλ. §94, 5).
-

9. Η προϋπόθεση ή ο όρος

135 Η προϋπόθεση ή ο όρος εκφράζεται:

- α) με εμπρόθετο προσδιορισμό:

Ἡρώτα ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γένοιτο (= με ποιους όρους θα γινόταν...).

- β) με αποτελεσματική πρόταση:

Οὶ δὲ ἔφασαν ἀποδώσειν τοὺς νεκρούς, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς οἰκίας (= θα επιστρέψουν τους νεκρούς, με τον όρο να μην καίνε...), (βλ. §166, 2).

10. Η εναντίωση και παραχώρηση

136 Η εναντίωση και παραχώρηση εκφράζεται:

- α) με εμπρόθετο προσδιορισμό:

Μεγαρῆς ἐδήλουν λιμένων εἴργεσθαι παρὰ τὰς σπονδὰς (= ότι αποκλείονται από τα λιμάνια παρά τις συνθήκες).

β) με εναντιωματική και παραχωρητική πρόταση:

Εἰ καὶ μὴ βλέπεις, φρονεῖς δ' ὅμως (= αν και δε βλέπεις...),

Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κ' ἄν ψευδεῖς ὦσιν (= και αν ακόμα είναι...).

γ) με εναντιωματική μετοχή:

Ἰκανά μοι νομίζω εἰρῆσθαι καίτοι πολλὰ παραλιπῶν (= αρκετά νομίζω ότι είπα αν και παρέλειψα πολλά).

11. Η βεβαίωση, η ἄρνηση, ο δισταγμός και η πιθανότητα

137 α) Η βεβαίωση εκφράζεται:

με τα βεβαιωτικά επιρρήματα: ναί, μάλιστα, δῆ (= βέβαια, πράγματι), δῆτα (= βέβαια, χωρίς αμφιβολία), ἦ (= αλήθεια, βέβαια) κτλ., με τα ορκωτικά νῆ ἢ νῆ μά, με επιρρηματικές εκφράσεις ὅπως: πῶς γὰρ οὐ; (= πώς όχι, βεβαίως), πάνυ γε (= βεβαιότατα) κτλ.:

—Ἔστι δέ που τοῦτο τό σῶμα, ἦ οὐχί; — **Ναί.**

Οὐ γὰρ δῆ σύ γ' ἦσθα ναυβάτης (= επιβάτης στο πλοίο) ἡμῖν.

Οὔτος μὲν γὰρ ἦ μὴν ἡγγυᾶτο παραμενεῖν (= ἔδινε εγγυήσεις ότι θα παραμείνει).

—Μῶν (= μήπως) τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας; — **Νῆ** τοὺς θεοὺς, ἔφη (= Ναι, μα τους θεούς είπε).

– Ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται; – Πῶς γὰρ οὐ; (= πῶς βέβαια ὄχι; βεβαιότατα θα πάθει κακό).

β) Ἡ ἀρνηση εκφράζεται:

με τα αρνητικά επιρρήματα: οὐ ἢ οὐκ ἢ οὐχ (= δεν), οὐχί, μή, οὐδαμῶς (= με κανέναν τρόπο, καθόλου) κτλ., με τα ορκωτικά μά ἢ οὐ μά κτλ.:

– Κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὐ; – Οὐ δεῖ δήπου, ὦ Σώκρατες.

– Οὐδαμῶς ἄρα δεῖ ἀδικεῖν. — Οὐ δῆτα.

– Δύο δραχμὰς μισθὸν τελεῖς; — Μὰ Δί' ἀλλ' ἔλαττον (= ὄχι, μα το Δία, ἀλλά λιγότερο).

γ) Ὁ δισταγμός ἢ ἡ πιθανότητα εκφράζονται:

με τα επιρρήματα: ἄρα (= ἀραγε, λοιπόν) συνήθως σε ερωτηματικές προτάσεις, μῶν (μή + οὐν) (= μήπως), τάχα (= ἴσως), ἴσως κτλ.:

Ἄρ' οὐν βιωτὸν ἡμῖν ἐστι μετὰ διεφθαρμένου σώματος; (= αξίζει λοιπόν να ζούμε με...;).

Ἐφευγον τάχα δέ τις και τετρωμένος (= ἄρχισαν να φεύγουν και ἴσως υπήρχε και κάποιος τραυματισμένος).

Ἴσως οὐν εἶποιεν ἂν πολλοὶ τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν ὅτι...

Πίνακας 12

ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΕΜΠΡΟ- ΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟ- ΡΙΣΜΟΣ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ	
ΤΟΠΟΣ			
- Ένταῦθα Κύρω βασίλεια ἦν.	-Εξελαύνει διὰ τῆς Συρίας.	-Επίσχεσ αὐτοῦ. -Τὰ τρόπαια Μαραθῶνι τε και Σαλαμῖνι.	

	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ		ΕΠΙΡΡΗ- ΜΑΤΙΚΟ ή ΠΡΟΛΗ- ΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟ- ΡΟΥΜΕΝΟ	ΑΠΑΡΕΜ- ΦΑΤΟ
	ΠΡΟΤΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ		
	-Έπανά- γαγε τό κέρας ὅπου μέλλοι ἀριστοποι- εῖσθαι τὸ στράτευμα.		-Ἴνα μὴ ὑπαίθριος ταλαιπω- ροίη...	

ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΕΜΠΡΟ-ΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ
ΧΡΟΝΟΣ		
<p>-Οὐ μόνον νῦν ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτός εἰμι.</p>	<p>-Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε.</p>	<p>-Τὸ πλοῖον ἤξει τῆς ἐπιούσης ἡμέρας. -Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο. -Τὰς πόλεις ὡσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων.</p>
ΤΡΟΠΟΣ		
<p>-Οὕτω παρεσκευάζοντο.</p>	<p>-Σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο.</p>	<p>-Τὰ τείχη κατέσκαπτον πολλῇ προθυμίᾳ. -Προῖκα ἐργάζεται.</p>

	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ		ΕΠΙΡΡΗ- ΜΑΤΙΚΟ ή ΠΡΟΛΗ- ΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟ- ΡΟΥΜΕΝΟ	ΑΠΑΡΕΜ- ΦΑΤΟ
	ΠΡΟΤΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ		
	-Ήνίκα δείλη έγιγνετο, έφάνη κονι- ορτός.	-Έλθών δ' ό Ξενοφών έπήρετο.	-Τριταΐος άφίκετο.	
	-Κϋρος έκέλευσεν ώς νόμος αύτοΐς είς μάχην οϋτω ταχθῆναι.	-Ληζόμε- νοι ζῶσιν.	-Οϋδεις έκων άμαρ- τάνει.	

ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΕΜΠΡΟ- ΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟ- ΡΙΣΜΟΣ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ
ΠΟΣΟ		
-Μηδὲν ἄγαν.	-Παρῆν ἔχων ὀπίτας εἰς πεντακοσίους.	-Πόσου διδάσκει Εὐηνος; -Υστέρησε τῆς μάχης πέντε ἡμέραις. -Ἀπέχει Πλάταια Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα.
ΑΙΤΙΑ		
	-Διὰ τοῦτο οὐκ ἤθελον.	-Οργίζεται τῶν ἀδικημάτων. -Λιμῶ ἀπέθανον. -Ταῦτα δὴ καὶ ὑπαισχυνόμεθα τούσδε.

	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ		ΕΠΙΡΡΗ- ΜΑΤΙΚΟ ή ΠΡΟΛΗ- ΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟ- ΡΟΥΜΕΝΟ	ΑΠΑΡΕΜ- ΦΑΤΟ
	ΠΡΟΤΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ		
	-Τοσοῦτο χωρίον κατέσχον, ὅσον τοὺς λόγους ἔξω γενέσθαι τῶν πολε- μίων.			
	-Ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο.	-Οὐ δυνά- μενοι τοῦτο τυχεῖν ἐστρά- τευσαν ἐπ' αὐτούς.		

ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣ- ΜΟΣ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ	
ΣΚΟΠΟΣ			
	Φρύγανα συνέ- λεγον ἐπὶ πῦρ.	Αὐτὰ ταῦτα ἤκω παρὰ σέ.	
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ			

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ		ΕΠΙΡΡΗ- ΜΑΤΙΚΟ ή ΠΡΟ- ΛΗΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟ- ΡΟΥΜΕΝΟ	ΑΠΑΡΕΜ- ΦΑΤΟ
ΠΡΟΤΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ		
-Ταῦτα λέγω, ἵνα εἰδῆτε.	-Οὐ νομοθετήσονται ἡκούετε.	-Τίνος ἦκατε διδάσκαλοι;	-Οἱ Λ. ἔδοσαν Αἰγινήταις Θυρέαν οἴκειν.
-Ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρυψε τὰ ὄπλα.		-Φίλιππος ἐκ μικροῦ ἠύξηθη μέγας.	-Ἀφεῖσαν τοῦτον ἐλεύθερον εἶναι.

ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟ- ΡΙΣΜΟΣ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ	
ΑΝΑΦΟΡΑ			
	-Παύσασθε ἀμαρτάνο- ντες εἰς τὴν πατρίδα.	-Τὰς φρένας ὑγιαί- νουσιν. -Βασιλεὺς πῶς ἔχει παιδείας; -Πῶς ἔχετε ταῖς διανοίαις;	
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ἢ ΟΡΟΣ			
	-Ἡρώτα ἐπὶ τίσιν ἂν σύμμαχος γένοιτο.		

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ		ΕΠΙΡΡΗ- ΜΑΤΙΚΟ ἢ ΠΡΟ- ΛΗΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟ- ΡΟΥΜΕΝΟ	ΑΠΑΡΕΜ- ΦΑΤΟ
ΠΡΟΤΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ		
			-Κῦρος ἦν ἀξιότατος ἄρχειν.
-Ἀποδώ- σουσι τοὺς νεκροὺς, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς οἰκίας.			

ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟ- ΡΙΣΜΟΣ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ	
ΕΝΑΝΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ			
	-Εΐργονται παρά τὰς σπονδάς.		
ΒΕΒΑΙΩΣΗ, ΑΡΝΗΣΗ			
-Ναί. -Οὐ δεῖ δήπου.			

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ		ΕΠΙΡΡΗ- ΜΑΤΙΚΟ ή ΠΡΟ- ΛΗΠΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟ- ΡΟΥΜΕΝΟ	ΑΠΑΡΕΜ- ΦΑΤΟ
ΠΡΟΤΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ		
-Εἰ καὶ μὴ βλέπεις, φρονεῖς δ' ὅμως.	-Ἰκανὰ εἴρηκα καίτοι πολλὰ παρα- λιπῶν.		

ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟ- ΡΙΣΜΟΣ	ΠΛΑΓΙΑ ΠΤΩΣΗ	
ΔΙΣΤΑΓΜΟΣ, ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ			
<p>-Ἄρ' οὖν βιωτὸν ἡμῖν ἐστὶ μετὰ διεφθα- ρμένου σώματος; -Ἴσως εἴποιεν ἂν πολλοί...</p>			

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ

**ΕΠΙΡΡΗ-
ΜΑΤΙΚΟ
ή ΠΡΟΛΗ-
ΠΤΙΚΟ
ΚΑΤΗΓΟ-
ΡΟΥΜΕΝΟ**

**ΑΠΑΡΕΜ-
ΦΑΤΟ**

ΠΡΟΤΑΣΗ

ΜΕΤΟΧΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ΄

ΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ (γενικά)

138 Οι προθέσεις στην αρχαιότερη μορφή της γλώσσας μας ήταν επιρρήματα, όπως φαίνεται στα έργα του Ομήρου. Αργότερα, στην αττική διάλεκτο, η επιρρηματική σημασία των προθέσεων διατηρήθηκε μόνο στην πρόθεση πρὸς (= επί πλέον) κυρίως στις φράσεις: πρὸς δέ, καὶ πρὸς, πρὸς δὲ καί:

Ἄσύμφορον, πρὸς δὲ καὶ οὐ δίκαιον (= και επιπλέον άδικο).

Ἐνενήκοντα καὶ μικρόν τι πρὸς (= και λίγο περισσότερα),

(πβ. ν.ε. Δεν μπορώ τώρα, θα ρθω μετά. Δέ μ' αρέσει νά εἶμαι ὑπό.

Οἱ πέντε εἶναι ὑπέρ καί οἱ δύο κατά).

139 Οι προθέσεις συντάσσονται με πλάγιες πτώσεις ουσιαστικών, επιθέτων ή αντωνυμιών, αλλά κάποτε όμως και με επιρρήματα, λ.χ. κτῆμα ἔς αἰεί, μέχρι τότε κτλ. Η πρόθεση με τη λέξη που συντάσσεται αποτελεί εμπρόθετο προσδιορισμό και εκφράζει μια επιρρηματική σχέση: τόπο, χρόνο, αιτία, σκοπό κτλ. (βλ. §123 κ.ε.).

140 Από τις προθέσεις άλλες συντάσσονται με μία μόνο πλάγια πτώση και λέγονται **μονόπτωτες**, άλλες με δύο και λέγονται **δίπτωτες** και άλλες τέλος με τρεις και λέγονται **τρίπτωτες**.

Αναλυτικά για τη σύνταξη και τη σημασία των προθέσεων βλ. Επίμετρο Α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ΄

ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ (Ή ΑΠΟΦΑΤΙΚΑ) ΜΟΡΙΑ

141

Η αρχαία γλώσσα, όπως και η ν.ε., έχει δύο αρνητικά μόρια: οὐ και μή (πβ. ν.ε. **δεν** και **μη**).

Με το οὐ αρνιέται κανείς κάτι, ενώ με το μή απαγορεύει ή αποκρούει.

α) Το οὐ χρησιμοποιείται (όπως στις περισσότερες όμοιες περιπτώσεις το **δεν** στη ν.ε.) στις ανεξάρτητες προτάσεις κρίσεως και στις εξαρτημένες ειδικές και εν μέρει: στις πλάγιες ερωτηματικές, αιτιολογικές, χρονικές, συμπερασματικές, εναντιωματικές και αναφορικές προτάσεις.

Επίσης με το ειδικό απαρέμφατο η άρνηση είναι κανονικά οὐ (βλ. όμως §97 Σημ. β').

β) Το μή χρησιμοποιείται στις ανεξάρτητες προτάσεις επιθυμίας ή στις εξαρτημένες τελικές, υποθετικές, ενδοιαστικές εν γένει και εν μέρει: στις πλάγιες ερωτηματικές, αποτελεσματικές, χρονικές και αναφορικές.

(πβ. όμως στη ν.ε.: οι υποθετικές προτάσεις έχουν άρνηση **δεν**, εκτός όταν: να = αν, λ.χ.: να μην το 'βλεπα, δε θα το πίστευα).

Με το τελικό απαρέμφατο η άρνηση είναι μή.

Ό,τι ισχύει για το οὐ και μή ισχύει και για τα σύνθετά τους, λ.χ. οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ, οὐδείς, μηδείς, οὐκέτι, μηκέτι, οὐδαμῶς κτλ.

142 Ἐπειτα από τα ρ. κωλύω, ἐμποδῶν εἰμι, εὐλαβοῦμαι, ἀπαγορεύω, ἀπειλῶ, ἀρνοῦμαι, ἀντιλέγω, ἀμφισβητῶ κ.τ.ό. το ἀπαρέμφατο ἢ ἡ εἰδική πρόταση (ἀνάλογα με τη σύνταξη του κάθε ρήματος) που ἐξαρτάται από αυτά, παίρνει ἀρνηση που στη ν.ε. μπορεί να παραλείπεται:

Ὁ φόβος τὸν νοῦν ἀπείργει μὴ λέγειν ἃ βούλεται (= τον ἐμποδίζει να λέει ὅσα θέλει ἢ τον ἐμποδίζει, ὥστε να μη λέει ὅσα θέλει).

Ἀμφισβητεῖ ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγομεν (= ἀμφισβητεῖ ὅτι λέμε την ἀλήθεια).

Τῆς θαλάττης εἶργον μὴ χρῆσθαι τοὺς Μυτιληναίους (= ἐμπόδιζαν τους Μ. να χρησιμοποιοῦν τη θάλασσα).

Ὅταν τα προηγούμενα ρήματα βρίσκονται σε ἀρνητική πρόταση, ἢ σε ἐρωτηματική πρόταση που ἀντιστοιχεί με ἀρνητική ἢ ἔχουμε ἀνάλογες ἀρνητικές ἀπρόσωπες ἐκφράσεις, ὅπως οὐκ ἐγχωρεῖ, οὐ προσήκει, οὐχ ὄσιόν ἐστι, ἀδύνατόν ἐστι κτλ., το ἀπαρέμφατο που ἀκολουθεῖ παίρνει ἀρνηση μή οὐ, με πλεονασμό στη μετάφραση του ενός ἀρνητικού μορίου ἢ κάποτε και των δύο:

Οὐδείς πώποτε ἀντεῖπε μὴ οὐ καλῶς ἔχειν τοὺς νόμους (= ὅτι οἱ νόμοι δεν εἶναι καλοί).

Οὐχ ὄσιόν ἐστι μὴ οὐ βοηθεῖν δικαιοσύνη (= να μη βοηθούμε τη δικαιοσύνη).

Τίνα οἶει ἀπαρνήσεσθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι τὰ δίκαια; (= ποιος νομίζεις θα αρνηθεί ὅτι κι αυτός γνωρίζει καλά το δίκαιο;).

Σημείωση α'. Σε μια πρόταση που υπάρχουν δύο αρνήσεις

α) όταν η δεύτερη άρνηση είναι απλή (οὐ ἢ μή), τότε οι δύο αρνήσεις ισοδυναμοῦν με μία εντονότερη κατάφαση:

Ἐγὼ οὐκ οἶμαι οὐ δεῖν ὑμᾶς ἀμύνεσθαι (= εγώ νομίζω ὅτι πρέπει να αμυνθείτε).

Οὐδέν ἐστίν ὃ,τι οὐκ ἀπώλετο (= τα πάντα χάθηκαν).

Οὐδείς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει (= κάθε άνθρωπος που κάνει αδικίες τιμωρείται).

Ὅρωντων οὐδείς οὐκ ἔπασχέ τι τὴν ψυχὴν ὑπ' ἐκείνου (= ο καθένας από ὅσους ἔβλεπαν ὑπόφερε κάπως μέσα του εξαιτίας εκείνου),

β) όταν η δεύτερη άρνηση είναι σύνθετη (οὐδείς, μηδείς, οὐδέ, μηδέ κτλ.), τότε οι δύο αρνήσεις δεν ισοδυναμοῦν με μία κατάφαση αλλά με εντονότερη άρνηση:

Σώφρονος ἀπιστίας οὐκ ἔστιν οὐδέν χρησιμώτερον βροτοῖς (= τίποτε δεν εἶναι πιο χρήσιμο από μια συνετή δυσπιστία).

Σμικρὰ φύσις οὐδὲν μέγα οὐδέποτε οὐδένα οὔτε
ιδιώτην οὔτε πόλιν δρᾶ (= ἕνας μικρὸς ἄνθρωπος
τίποτε μεγάλο ποτέ και σε κανένα δεν μπορεί να κάνει,
οὔτε στο άτομο οὔτε στην πόλη).

Μὴ θῆσθε νόμον μηδένα (= μη θεσπίζετε κανένα νόμο).
Ἵμνυμι μηδέποτε σοι ἕτερον λόγον μηδένα μηδενὸς
μήτ' ἐπιδείξειν μήτ' ἐξαγγελεῖν (= ορκίζομαι ποτέ να μη
σου επιδείξω κανέναν ἄλλο λόγον οὔτε...).

Σημείωση β'. Γενικά στην αρχ. ελληνική σε μια πρό-
ταση αρνητική συνήθως ἀντί για τις ἀόριστες ἀντωνυμί-
ες ἢ τα ἀόριστα ἐπιρρήματα χρησιμοποιοῦνται οἱ ἀντί-
στοιχοὶ ἀρνητικοὶ τύποι (οὐδεὶς ἢ μηδεὶς ἀντί τις, οὐδέ-
ποτε ἀντί ποτέ κτλ.). Ἐτσι λ.χ.:

Ἐν τοῖς κακοῖς οὐκ ἔστιν οὐδὲν κρεῖσσον οἰκείου
φίλου (και ὄχι: οὐκ ἔστι τι κρεῖσσον κτλ.) (= στις
συμφορές δεν υπάρχει τίποτε καλύτερο ἀπὸ ἕνα δικό
σου φίλο).

Μὴ θῆσθε νόμον μηδένα (και ὄχι: νόμον τινα).

ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΔΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

143 Δύο ή περισσότερες προτάσεις παρουσιάζονται σ' ένα σύνθετο λόγο, όπως και στη ν.ε., κατά τους ακόλουθους τρόπους:

α) μπαίνουν η μια δίπλα στην άλλη χωρίς σύνδεσμο:

Παύσομαι κατηγορῶν· ἀκηκόατε, ἐοράκατε, πεπόνθατε, ἔχετε· δικάζετε.

Αυτή η απλή παράθεση των προτάσεων λέγεται σχήμα **ασύνδετο** (βλ. §187 ζ).

β) συνδέονται με παρατακτικούς συνδέσμους: συμπλεκτικούς, αντιθετικούς, διαχωριστικούς, συμπερασματικούς, αιτιολογικούς, και αυτή η σύνδεση προτάσεων λέγεται **παρατακτική ή παράταξη** (βλ. §4α και §144 κ.ε.):

Ἡμεῖς νικῶμέν τε βασιλέα καὶ οὐδεις ἔτι ἡμῖν

μάχεται.

Ὡς ἠθροίσθη Κύρω τὸ Ἑλληνικὸν καὶ ὅσα ἐπράχθη καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς Κῦρος ἐτελεύτησεν ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

Οἱ παρατακτικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν ἰσοδύναμες προτάσεις, δηλαδή ἢ κύριες (ἡμεῖς νικῶμεν... καὶ οὐδεὶς μάχεται) ἢ δευτερεύουσες (ὡς ἠθροίσθη... καὶ ὅσα ἐπράχθη καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς Κῦρος ἐτελεύτησεν). *

γ) συνδέονται με υποτακτικούς συνδέσμους: ειδικούς, ενδοιαστικούς (ἢ διστακτικούς), αιτιολογικούς, τελικούς, αποτελεσματικούς, υποθετικούς, παραχωρητικούς (ἢ ενδοτικούς), χρονικούς, με αναφορικές αντωνυμίες ἢ αναφορικά επιρρήματα και με ερωτηματικές αντωνυμίες ἢ ερωτηματικά επιρρήματα. Αυτή η σύνδεση προτάσεων λέγεται **υποτακτική ἢ υπόταξη**, και οι προτάσεις που εισάγονται με τους υποτακτικούς συνδέσμους είναι δευτερεύουσες (βλ. §4β και §133 κ.ε.):

Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας.

Ἔστι Δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὀρᾷ.

* Και το ασύνδετο σχῆμα, όπου οι προτάσεις είναι επίσης ἰσοδύναμες, μπορεί να θεωρηθεί ὅτι ανήκει στην **παράταξη** των προτάσεων.

Μὴ σκόπει τί ἂν σε μάλιστα εὐφράνειεν, ἀλλὰ πῶς ἂν βελτίων τὴν ψυχὴν γένοιο.

Οἱ υποτακτικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν προτάσεις ἀνόμοιες, δηλαδή μια κύρια με μια δευτερεύουσα.

Ἀλλά οἱ υποτακτικοὶ σύνδεσμοι συνδέουν ἐπίσης μεταξύ τους, ὅπως και στη ν.ε., και δευτερεύουσες προτάσεις, ὅταν ἡ μία δευτερεύουσα πρόταση προσδιορίζει τὴν ἄλλη, ἐπίσης δευτερεύουσα:

Λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῷ ταῦτα χαρίσωνται (= ας πει τι θα κερδίσουν οἱ στρατιῶτες, αν του κάνουν αὐτή τη χάρη)· ἡ δευτερεύουσα πρόταση: ἐὰν αὐτῷ... χαρίσωνται, προσδιορίζει τὴν ἐπίσης δευτερεύουσα: τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, και ἡ τελευταία τὴν κύρια πρόταση: λεγέτω (βλ. και §4 Σημ.).

(πβ. ν.ε. Ἐφτασε τὴ νύχτα, γιατί ἦταν πολύ αργά, ὅταν ξεκίνησε).

Σημείωση: Ὡς παρατακτικοὶ σύνδεσμοι χρησιμοποιούνται ἐπίσης, ὕστερα ἀπὸ τελεία ἢ ἄνω τελεία, και μερικοὶ υποτακτικοὶ σύνδεσμοι, και εἰσάγουν κύριες προτάσεις, ὅπως: οἱ αιτιολογικοὶ ἐπεὶ και ὡς και ο

συμπερασματικός ώστε (βλ. §§152, 155). Επίσης κύρια πρόταση εισάγει κάποτε και η αναφορική αντωνυμία ὅς, ἥ, ὅ στην αρχή μιας περιόδου ή ημιπεριόδου (βλ. §179).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ*

Α΄ Σύνδεση προτάσεων με συμπλεκτικούς συνδέσμους

α) Σύνδεση καταφατική

144

1. Η καταφατική σύνδεση γίνεται με το σύνδεσμο **καί**, όπως και στη ν.ε., ή με το σύνδεσμο **τέ** (= και):

Στράτευμα συνέλεξε **καί** έπολέμει.

Ήτο έπ' αυτού **καί** παίει κατά τὸ στέρνον **καί** τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος (= όρμησε εναντίον του και τον χτυπά στο στήθος και τον τραυματίζει...).

Ύπ' έμοῦ νῦν εικότως μισεῖται ὑπό **τε** ὑμῶν δικαίως τιμωρηθήσεται.

* Η σύνδεση μπορεί να γίνεται όχι μόνο μεταξύ προτάσεων αλλά και μεταξύ όρων προτάσεως.

Σημείωση. Ο τέ, ως εγκλιτική λέξη, μπαίνει πάντοτε ύστερα από τη λέξη την οποία συνδέει με τα προηγούμενα, και αν συνδέει έναρθρο όνομα, τότε κανονικά ο τέ μπαίνει ανάμεσα στο άρθρο και το όνομα:

Ὁ δ'έχαλέπαιενν ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι.

Ἦ τε βουλή ἡδέως αὐτῶν κατεψηφίζετο οἷ τε ἄλλοι οὐδὲν ἤχθοντο.

2. Όταν υπάρχει έμφαση, η σύνδεση γίνεται με: καί-καί, τέ-καί και σπάνια τέ-τέ.

Καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο (= προέτρεπαν).

Ἐπαινῶ σε ἐφ'οῖς λέγεις τε καὶ πράττεις.

Ἕμεῖς τε τὴν ψηφον ὅσῃαν θήσετε τοῖσδέ τε τὰ δίκαια γενήσεται (= κι εσεῖς θα ψηφίσετε δίκαια και γι' αυτούς...).

3. Όταν πρόκειται να δηλωθούν δύο σύγχρονες πράξεις, η σύνδεση γίνεται με: ἅμα ή ἅμα τε-καί, εὐθύς ή εὐθύς τε-καί, ἤδη ή ἤδη τε-καί, οὕπω ή οὕπω τε-καί:

Ἄμα πλουτοῦσι καὶ ὑμᾶς μισοῦσι.

Ἦδη τε ἦν περὶ πλήθουςαν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως κήρυκες.

β) Σύνδεση αποφατική (αρνητική)

Η αποφατική σύνδεση γίνεται με τους ακόλουθους τρόπους:

1. όταν υπάρχει άρνηση και στις δύο προτάσεις, με τους συνδέσμους: οὔτε-οὔτε, μήτε-μήτε, οὔτε-μήτε, μήτε-οὔτε:

Δίκην οὔτε ἐδικασάμεθα οὔτε ἐφύγομεν (= δεν πήγαμε σε δικαστήριο ούτε ως κατηγοροί ούτε ως κατηγορούμενοι).

Ἐγὼ ἀναιδῆς οὔτ' εἰμὶ μήτε γενοίμην (= μήτε να γίνω),

2. όταν υπάρχει άρνηση μόνο στη μία από τις δύο προτάσεις, με τους συνδέσμους: καί οὐ, καί μή, οὔτε-τε, μήτε-τε:

Ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει (κατάφαση - άρνηση).

Οὔτε τὰ χρήματα ἐξέτινον τούς τ' ἐναγεῖς κατήγαγον. (άρνηση - κατάφαση((= ούτε τα χρήματα πλήρωσαν και τους ανόσιους επανέφεραν από την εξορία).

(Για τη διαφορά του οὐ και του μή βλ. κεφ. ΙΓ', §141).

145

Οι σημασίες του καί, όπως στη ν.ε., είναι ποικίλες, λ.χ.:

α) καί = επιπλέον, επίσης:

Ἀλλὰ καὶ τάδε ἐκέλευσε βασιλεύς (= κι αυτά επιπλέον).

Ἀπάγγελλε ὅτι καὶ ἡμῖν ταῦτά δοκεῖ (= και σ' εμάς επίσης).

β) καί = ακόμη και (επιδοτικός καί):

Αὐτά γε ταῦτα καὶ θεοὶ πεπόνθασι (= τα ίδια τα έχουν πάθει ακόμα και οι θεοί).

γ) καί = αν και (εναντιωματικός)· συντάσσεται κανονικά με μετοχή (βλ. §101, 5):

Ἀθηναῖοι καὶ μὴ μεταλαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον,

δ) ο καί είναι μεταβατικός, δηλαδή μπαίνει, χωρίς ιδιαίτερη σημασία, στην αρχή μιας περιόδου ή ημιπεριόδου απλώς για να μεταβεί ο λόγος από τα προηγούμενα στα επόμενα:

Οἱ δ' ἵπποι πάντες εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἰππεῖς Ἑλληνικάς. Καὶ ἤδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὔπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμιοι.

§145

99 / 130 - 131

Β' Σύνδεση προτάσεων με αντιθετικούς συνδέσμους

α) Απλή αντιθετική σύνδεση

146 Η απλή αντιθετική σύνδεση γίνεται με τους αντιθετικούς συνδέσμους: μέν, δέ, αλλά, μέντοι (= όμως), μήν (= όμως), αλλά μήν, καὶ μήν, οὐ μήν αλλά (= αλλ' όμως), ὅμως, καίτοι (= και όμως, εντούτοις).

Οι σύνδεσμοι μέν, δέ, μήν, μέντοι δεν μπαίνουν στην αρχή της προτάσεως αλλά πάντοτε ύστερα από μία ή περισσότερες λέξεις:

Οἱ μέν ᾤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε.

Οι αντιθετικοί σύνδεσμοι συνδέουν περιόδους ή ημιπεριόδους καθώς και προτάσεις ή όρους προτάσεων, αλλά ο καίτοι συνδέει μόνο περιόδους ή ημιπεριόδους:

Κελεύεις ἐμὲ νεώτερον ὄντα καθηγεῖσθαι· καίτοι τούτου γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τάναντία νομίζεται, τὸν πρεσβύτερον ἡγεῖσθαι παντὸς καὶ λόγου καὶ ἔργου (= συμβουλεύεις ἐμένα που εἶμαι νεότερος να αρχίσω πρώτος· και όμως σ' όλους τους ανθρώπους συνηθίζεται το αντίθετο...).

147

1. Με τους συνδέσμους μέν-δέ συνδέονται μεταξύ τους προτάσεις αντίθετες ή με διαφορετικό περιεχόμενο:

Οἱ μέν ὤχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε (αντίθ.).
Προσῆκει μέν πᾶσιν ὑμῖν τιμωρεῖν, προσῆκει δὲ
κάμοι οὐχ ἥκιστα (διαφορ. περιεχ.).

Όταν όμως εκφράζεται έντονη αντίθεση, τότε ύστερα από το μέν ακολουθεί αντί για το δέ ο άλλα ή ο μέντοι ή δ' αὐ ή ὅμως δέ ή οὐ μήν:

Φιλοσόφῳ μέν ἔοικας, ὧ νεανίσκε, ἴσθι μέντοι
άνόητος ὢν (= μοιάζεις με φιλόσοφο, νεαρέ, αλλά
ξέρε πως είσαι ανόητος).

Οὐκ άγνοῶ μέν, οὐ μήν οἶομαι (= αλλά δέ νομίζω).

2. Όταν ο μέν χρησιμοποιείται χωρίς το δέ (σχήμα ανανταπόδοτο), τότε μεταφράζεται τουλάχιστο ή βέβαια:

Άλλ' αίτιος μέν ἔγωγε οὐκ είμι (= αλλά εγώ τουλάχιστο δεν είμαι αίτιος).

Έγὼ μέν οὐκ άξιῶ, ὧ ἄνδρες δικασταί, ήμᾶς
άπολέσθαι άδίκως (= εγώ βέβαια δε θεωρώ δίκαιο να
καταστραφούμε άδικα).

3. Ο δέ όταν χρησιμοποιείται χωρίς να προηγείται ο μέν, είναι αντιθετικός ή μεταβατικός (βλ. §145δ):

§147

101 / 131 - 132

Οὕπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμοιοι· ἠνίκα δὲ δειλὴ ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτός (αντιθετικός) (= ὅταν ὁμως ἔφτανε το δειλινό φάνηκε σκόνη).

Παρήλαυνον τεταγμένοι κατὰ ἴλας· εἶχον δὲ πάντες κράνη χαλκᾶ (μεταβατικός).

4. Ο σύνδεσμος ἀλλά ἢ ἀλλ' ἢ:

α) ὕστερα ἀπὸ μιαν ἀποφατικὴ (αρνητικὴ) πρόταση που περιέχει τὴ λέξη ἄλλος ἢ ἕτερος μεταφράζεται **παρὰ μόνο:**

Ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φιλία οὔτε Ἑλληνίς ἀλλὰ Θράκες Βιθυνοί (= παρὰ μόνο Θράκες...). Οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσήκει ἀνθρώπῳ ἀλλ' ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον (= παρὰ μόνο το καλύτερο...).

β) πρὶν ἀπὸ ρῆμα σε προστακτικὴ φανερῶνει ἔντονη **προτροπὴ** (ἀλλὰ = εμπρός λοιπόν, λοιπόν):

Ἄλλ' ἴωμεν (= εμπρός λοιπόν ας πάμε).

Ἄλλ' ἐμοὶ πείθου καὶ μὴ ἄλλως ποίει (= λοιπόν ἀκουσέ με καὶ μην κάνεις αλλιώς).

γ) ὕστερα ἀπὸ πρόταση υποθετικὴ ἢ αιτιολογικὴ, που ὑπάρχει ἢ ἐννοεῖται, μεταφράζεται **τουλάχιστο:**

Ὡ θεοὶ πατρῶοι, συγγένεσθε ἀλλὰ νῦν (= σταθείτε κοντά μας τουλάχιστο τώρα, ἀν δε σταθήκατε προηγουμένως).

β) Επιδοτική αντιθετική σύνδεση

Στην επιδοτική σύνδεση η δεύτερη πρόταση (ή ο δεύτερος όρος της προτάσεως) προσθέτει κάτι πιο σπουδαίο ή πιο έντονο.

Σε μια επιδοτική αντιθετική σύνδεση μπορεί να:

1. υπάρχει κατάφαση και στις δύο προτάσεις. Τότε οι προτάσεις συνδέονται με: οὐ μόνον ἢ μὴ μόνον ἢ οὐχ ὅτι ἢ μὴ ὅτι-ἀλλὰ καί (= ὄχι μόνο αλλά και):

Οὐ μόνον λόγῳ ἀλλὰ καὶ ἔργῳ χάριν ἀπέδωκεν (= του ανταπόδωσε τη χάρη, ὄχι μόνο με λόγια αλλά...).

Οὐχ ὅτι μόνος ὁ Κρίτων ἐν ἡσυχίᾳ ἦν, ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ.

Μὴ ὅτι κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν οὐδέποτε τὰ αὐτὰ πάρεστιν ἐκάστῳ (= οὐδέποτε τα ἴδια παραμένουν στον καθένα).

2. υπάρχει άρνηση και στις δύο προτάσεις. Τότε οι προτάσεις συνδέονται με: οὐχ ὅπως ἢ μὴ ὅπως ἢ οὐχ ὅτι ἢ μὴ ὅτι-ἀλλ' οὐδέ ἢ ἀλλὰ μηδέ (= ὄχι μόνο δεν - αλλά και δεν):

Οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ' οὐδὲ δουλείας μετρίας ἠξιώθημεν (= ὄχι μόνο δε μετέχουμε... αλλά ούτε αξιωθήκαμε να έχουμε...).

Ἐγὼ μὴ ὅτι ὑπὲρ ἄλλου, ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ ἑμαυτοῦ

πάντοτε δίκην ἰδίαν εἴρηκα (= εγώ όχι μόνο για άλλον αλλά ούτε για τον εαυτό μου...).

Σημείωση. Το μὴ ὅτι ἢ μή τί γε ὕστερα ἀπὸ ἀρνητική ἐκφραση πολλές φορές σημαίνει: **πολύ περισσότερο ἢ πολύ λιγότερο:**

Οὐκ ἔτρεσεν, μὴ ὅτι ἔφυγεν (= δε φοβήθηκε, πολύ περισσότερο δεν ἔφυγε).

Ταῦτα πολλήν αἰσχύνην ἔχει καὶ λέγειν, **μή τί γε δὴ ποιεῖν** (= αὐτά εἶναι μεγάλη ντροπή και να τα λέει κανείς, πολύ περισσότερο βέβαια να τα κάνει).

3. υπάρχει ἀρνηση στην πρώτη και κατάφαση στην δεύτερη πρόταση. Τότε οι προτάσεις συνδέονται με: **οὐχ ὅπως ἀλλά καὶ ἢ ἀλλά** (= όχι μόνο δεν* -αλλά και):

Ἐδίδασκον τὸν δῆμον ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι **οὐχ ὅπως** τιμωρήσαιντο, **ἀλλὰ καὶ** ἐπαινέσειαν τὸν Σφοδρίαν (= ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι όχι μόνο δεν τιμώρησαν, ἀλλά και επαίνεσαν το Σφ.)

Οὐχ ὅπως ὑμῖν τῶν ἑαυτοῦ τι ἐπέδωκεν, **ἀλλὰ**

* Δηλαδή κατά τη μετάφραση στη ν.ε. στην πρώτη πρόταση μπαίνει ἄλλη μια ἀρνηση (οὐχ ὅπως - όχι μόνο δεν).

τῶν ὑμετέρων πολλὰ ὑφήρηται (= ὄχι μόνο δε σας πρόσφερε τίποτε ἀπό τα δικά του, ἀλλά και ἐκλεψε πολλὰ ἀπό τα δικά σας).

149 Γ' Σύνδεση προτάσεων με διαχωριστικούς συνδέσμους

Διαχωριστικοί (ή διαζευκτικοί) σύνδεσμοι της αρχαίας ελληνικής είναι: ἤ, εἴτε (ὅπως και στη ν.ε.) και ἦτοι, ἐάντε, ἄντε, ἦντε.

Ο σύνδεσμος ἤ μπαίνει μια φορά, ενώ οι σύνδεσμοι εἴτε, ἐάντε, ἄντε, ἦντε δυο φορές. Όταν όμως υπάρχει ἔμφαση, τότε και ο σύνδεσμος ἤ μπαίνει δυο φορές και συνήθως ἀντί για ἤ-ἦ μπορεί να υπάρχει ἦτοι-ἦ:

Ἦ Σώκρατες, ἔφη, ἐγρήγορας ἦ καθεύδεις; (= εἶσαι ξυπνητός ή κοιμάσαι;).

Φασὶν πάντας εἶναι δικαίους, ἐὰν τε ὧσιν ἐὰν τε μὴ (= λένε ὅτι ὅλοι εἶναι δίκαιοι, εἴτε εἶναι εἴτε ὄχι).

Ἦ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον ἦ σιγὴν ἔχε.

Καὶ αὐτοὶ ἦτοι κρίνομέν γε ἦ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα (= και οι ἴδιοι εἴτε αποφασίζουμε ή τουλάχιστο σχηματίζουμε μια σωστή γνώμη για τα πράγματα).

150 Δ' Σύνδεση προτάσεων με συμπερασματικούς συνδέσμους

Ως παρατακτικοί συμπερασματικοί σύνδεσμοι χρησιμοποιούνται οι: ἄρα, δή, οὖν, γοῦν, οὐκουν, οὐκοῦν, τοίνυν, τοιγαροῦν, τοιγάρτοι και ὥστε, οι οποίοι συνδέουν περιόδους ή ημιπεριόδους. Από αυτούς:

α) οι σύνδεσμοι ἄρα, δή, οὖν, γοῦν και τοίνυν ποτέ δεν μπαίνουν στην αρχή της προτάσεως, αλλά πάντοτε ύστερα από μία ή περισσότερες λέξεις:

Ἄλλὰ μὴν εἰσι βωμοί· εἰσὶν ἄρα καὶ θεοί (= υπάρχουν λοιπόν και θεοί).

Τὸ στράτευμα ὁ σῖτος ἐπέλιπε· κρέα οὖν ἐσθίνοντες διεγίγνοντο (= περνούσαν λοιπόν τρώγοντας κρέατα).

Στη φράση εἰ μὴ ἄρα το ἄρα σημαίνει ἴσως (με κάποια ειρωνεία):

Πῶς ἂν ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ διαφθείροι τοὺς νέους; εἰ μὴ ἄρα ἡ τῆς ἀρετῆς ἐπιμέλεια διαφθορά ἐστίν (= εκτός αν ἴσως η φροντίδα για την αρετή είναι διαφθορά).

Το μὲν οὖν πολλές φορές σε απαντήσεις σημαίνει: εντελώς αντίθετα:

—Οὔτοι οὐδὲν τούτων ἐπίστανται; — Πάντα μὲν οὖν (= αντίθετα όλα τα γνωρίζουν).

–Τί τηνικάδε ἀφῖξαι, ὦ Κρίτων; ἢ οὐ πρῶ ἔτι ἐστίν;
— Πάνυ μὲν οὖν (= και πολύ μάλιστα, αντίθετα εἶναι πολύ νωρίς).

β) ο οὐκοῦν εἰσάγει συμπέρασμα καταφατικό (= λοιπόν), ενώ ο οὐκουν αρνητικό (= λοιπόν δεν):

Οὐκοῦν φοβεῖσθαι χρή τοὺς ψόγους καὶ ἀσπάζεσθαι τοὺς ἐπαίνους (= πρέπει λοιπόν να...).

Οὐκουν μ' ἐάσεις; (= λοιπόν δε θα μ' αφήσεις;).

γ) οι σύνδεσμοι τοιγαροῦν, τοιγάρτοι εἰσάγουν συμπέρασμα με μεγάλη βεβαιότητα:

Ὅρθῳς ἔλεξας· τοιγαροῦν τὸ σὸν φράσον αὖθις πάλιν μοι πρᾶγμα (= ξαναπές μου λοιπόν την υπόθεσή σου).

δ) ο σύνδεσμος ὥστε ως παρατακτικός σύνδεσμος σημαίνει: επομένως, γι' αυτό:

Οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς εἰς ἄστυ διῆκεν· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη (= ο θρήνος ἔφτανε ἀπὸ τον Π. ως...).

Σημείωση. Ο ὥστε εἰσάγει και δευτερεύουσες αποτελεσματικές προτάσεις (βλ. §165).

Ε' Σύνδεση προτάσεων με αιτιολογικούς παρατακτικούς συνδέσμους

151 Ως αιτιολογικός παρατακτικός σύνδεσμος χρησιμοποιείται κυρίως ο γάρ (= γιατί) και σπάνια οι ὡς (= γιατί) και ἐπεὶ (= γιατί, αφού).

1. Ο σύνδεσμος γάρ ποτέ δεν μπαίνει εντελώς στην αρχή μιας προτάσεως, αλλά πάντοτε ύστερα από μία ή δύο λέξεις και συνδέει περιόδους ή ημιπεριόδους:

Ἐγὼ σὺν ἡμῖν ἔψομαι καὶ ὄ, τι ἂν δέη πείσομαι.
Νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους
(= θα σας ακολουθήσω και θα πάθω ό,τι χρειαστεί.
Γιατί νομίζω...)).
Ἄναγκαῖον ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ
ἐπιτήδεια.

Σημείωση. Πολλές φορές πριν από το γάρ υπάρχει ο καί και τότε:

καὶ γὰρ = γιατί και, και μάλιστα, αφού μάλιστα:
Βασιλεὺς οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμούντων.
Καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους
δασμούς βασιλεῖ (= ο μεγάλος β. δεν ανησυχούσε
καθόλου που αυτοί πολεμούσαν. Γιατί και ο Κύρος
έστειλνε...)).

Εὐθύς ἔγνωσαν πάντες ὅτι ἐγγύς που ἐστρατο-
πεδεύετο βασιλεὺς· καὶ γὰρ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν
κώμαις οὐ πρόσω (= αφοῦ μάλιστα φαινόταν καπνὸς
στα χωριά πολύ κοντά).

2. Πολλές φορές η πρόταση που εισάγεται με το γάρ παρεμβάλλεται ανάμεσα στις λέξεις της προτάσεως που προσδιορίζεται και έτσι η πρόταση με το γάρ αποτελεί παρένθεση:

Ὁ δέ, κρίνουσι γὰρ βοῆ καὶ οὐ ψήφῳ, οὐκ ἔφη διαγι-
γνώσκειν τὴν βοὴν ὁποτέρα μείζων (= εἶπε ὅτι δεν
ξεχωρίζει ποια ἀπὸ τις δυο βοές εἶναι μεγαλύτερη).

Σ' αυτές τις περιπτώσεις ο γάρ μπορεί να μετα-
φραστεί και με το βέβαια, που είναι και η αρχική του
σημασία (γάρ= γέ ἄρα).

Επίσης ο γάρ έχει βεβαιωτική σημασία:

α) με το σύνδεσμο ἀλλά (ἀλλά γάρ = ἀλλά βέβαια,
πραγματικά):

Τρισάσμενος (= με μεγάλη ευχαρίστηση) ταῦτ' ἐποίει, εἰ
ἑώρα ἡμᾶς μένειν κατασκευαζόμενους.

Ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μὴ ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθώ-
μεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ (= ἀλλά πραγματικά φοβούμαι
μήπως ὅπως οἱ λωτοφάγοι ξεχάσουμε το δρόμο
προς τὴν πατρίδα).

Ἐγὼ οὖν καὶ αὐτὸς ἐκαλλυνόμεν τε καὶ ἡβρυνόμεν
ἄν, εἰ ἠπιστάμην ταῦτα· ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπίσταμαι (= θα
υπερηφανευόμεον και θα καυχιόμεον, αν τα ἤξερα
καλά· αλλά βέβαια δεν τα ξέρω).

β) σε ζωηρό διάλογο (γάρ = βέβαια, πράγματι, λοιπόν):

Πῶς; ἔφη ὁ Σωκράτης· οὐ γὰρ καὶ ὁδοῦ παρα-
χωρῆσαι τὸν νεώτερον πρεσβυτέρῳ πανταχοῦ νομί-
ζεται; (= δε συνηθίζεται παντού πράγματι και στο
δρόμο να υποχωρεί ο μικρότερος στο μεγαλύτερο;).
Οὐ γὰρ σὺ ἐπίστασαι; (= εσύ λοιπόν δεν ξέρεις;).
– Ἄρα οὐδὲν κακὸν πείσεται; – Πῶς γὰρ οὔ; (= πῶς
λοιπόν όχι; βεβαιότατα θα πάθει κακό).
– Τὸ φιλομαθὲς καὶ φιλόσοφον ταυτόν; – Ταυτόν
γὰρ (= το ίδιο βέβαια).

γ) σε ευχετικές προτάσεις (εἰ γάρ = μακάρι βέβαια):

Εἰ γὰρ τοσαύτην δύναμιν εἶχον (= μακάρι βέβαια να
εἶχα...)
(βλ. §85δ).

3. Ο γάρ χρησιμοποιείται επίσης και ως επεξηγημα-
τικός (γάρ = δηλαδή):

Ἄλλὰ μὴν ἐρῶ καὶ ταῦτα. Οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς
λυπηροὺς ὄντας.
Φράσω δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἐκατέρων· συνελέγησαν
γὰρ οἱ ὀπλῖται εἰς ἑξακισχιλίους.

Σχετικός με τον επεξηγηματικό γάρ είναι και ο γάρ που χρησιμοποιείται στην αρχή μιας διηγήσεως η οποία εξαγγέλλεται προηγουμένως (γάρ = δηλαδή, λοιπόν):

Ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. Ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον...

152 Οι σύνδεσμοι ὡς και ἐπεὶ ως παρατακτικοί αιτιολογικοί σύνδεσμοι συνδέουν επίσης πάντοτε περιόδους ή ημιπεριόδους:

Σοὶ δὲ προσήκει ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἄξιός ἔσει τοῦ πατρός· ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιῆσθαι τὴν φρόνησιν (= γιατί σε όλους ταιριάζει να εκτιμούν πολύ τη φρόνηση).

Μέγα δὲ τὸ ὁμοῦ τραφῆναι· ἐπεὶ καὶ τοῖς θηρίοις πόθος τις ἐγγίγνεται τῶν συντρόφων (= γιατί και στα θηρία ακόμα γεννιέται...).

Σημείωση α'. Οι ὡς και ἐπεὶ ως υποτακτικοί σύνδεσμοι εισάγουν δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις (βλ. §163).

Σημείωση β' . Ο έπει ως σύνδεσμος παρατακτικός πολλές φορές έχει τη σημασία του αντιθετικού συνδέσμου καίτοι:

Εἶμι· έπει καὶ ταῦτ' ἂν ἴσως οὐκ ἀηδῶς σου ἤκουον (= θα φύγω· αν και θα τ' άκουγα αυτά από σένα ίσως όχι δυσάρεστα).

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ*

Αιτιατική

- απόλυτη Β, 103.
- επιρρηματικός προσδιορισμός Α, 45.
- ετερόπτωτος προσδιορισμός Α, 38.
- προσδιορισμός επιρρημάτων Α, 41.
- αναστροφή προθέσεως**
Γ, Επίμετρο Α΄ Σημ. α΄.
- αντικείμενο Α, 49 - 61.**
 - άμεσο Α, 49 και 57 - 61.
 - έμμεσο Α, 49 και 57 - 61.
 - εξωτερικό Α, 54.
 - εσωτερικό αποτελέσματος Α, 54.
 - σε αιτιατική Α, 54.
 - σε γενική Α, 51.
 - σε δοτική Α, 52.
 - σύστοιχο Α, 54 - 56.
- αντωνυμίες Β, 107 - 118.**
 - αλληλοπαθής Β, 112.
 - αναφορικές Β, 118.
 - αόριστες Β, 117.

* Οι αριθμοί παραπέμπουν σε παραγράφους

- αυτοπαθείς Β, 110.
- δεικτικές Β, 114 - 115.
- ερωτηματικές Β, 116.
- κτητικές Β, 113.
- οριστική η επαναληπτική Β, 109.
- προσωπικές Β, 108.
- αόριστος Α, 81.**
 - εναρκτικός Α, 81.
 - γνωμικός Α, 81.
- απαρέμφατο Β, 90 κ.ε.**
 - άναρθρο Β, 94.
 - αποτελέσματος Β, 91.
 - ειδικό Β, 92 και 96.
 - έναρθρο Β, 93.
 - τελικό Β, 92 και 97.
- απρόσωπα ρήματα Α, 73.**
- απρόσωπες εκφράσεις Α, 73.**
- άρθρο Β, 119 - 122.**
- απτική σύνταξη Α, 14.**
- Γενική**
 - απόλυτη Β, 103.
 - επιρρηματικός προσδιορισμός Α, 43.
 - ετερόπτωτος προσδιορισμός Α, 32 (αιτίας 32, αντικειμενική Α, 32 - 33, αξίας ή τιμήματος Α, 32, διαιρετική Α, 32, ιδιότητας Α, 32, κτητική Α, 32, ύλης Α, 32, υποκειμενική Α, 32).
 - κατηγορηματική Α, 17 (αξίας Α, 17, διαιρετική Α, 17, ιδιότητας Α, 17, κτητική Α, 17, ύλης Α, 17).

— προσδιορισμός επιρρημάτων και επιφωνημάτων
A, 39.

Δοτική

— επιρρηματικός προσδιορισμός A, 44.

— ετερόπτωτος προσδιορισμός A, 36.

— προσδιορισμός επιρρημάτων A, 40.

— προσωπική A, 53.

δυνητική ευκτική A, 87.

— οριστική A, 85.

Εγκλίσεις A, 76 κ.ε.

— προτάσεων επιθυμίας A, 89.

— προτάσεων κρίσεως A, 89.

έλξη B, 118 και Γ, 188.

ενεστώτας A, 78.

— αποπειρατικός A, 78.

— αποτελεσματικός A, 78.

— βουλευτικός A, 78.

— γνωμικός A, 78.

— ιστορικός η δραματικός A, 78.

επεξήγηση A, 24 - 25.

επιρρηματικοί προσδιορισμοί B, 123 - 137.

— αιτίας B, 131.

— αναφοράς B, 134.

— αποτελέσματος B, 133.

— αρνήσεως B, 137.

— βεβαιώσεως B, 137.

— δισταγμού η πιθανότητας B, 137.

— εναντιώσεως και παραχωρήσεως B, 136.

— ποσού B, 130.

- προϋποθέσεως η όρου Β, 135.
- σκοπού Β, 132.
- τόπου Β, 126 - 127.
- τρόπου Β, 129.
- χρόνου Β, 128.
- ετεροπροσωπία Β, 95.**
- ευθύς λόγος Β, 180.**
- ευκτική Α, 87.**
 - δυνητική Α, 87.
 - επαναληπτική Α, 87, Σημ. β'.
 - ευχετική Α, 87.
 - του πλάγιου λόγου Α, 87 Σημ. α'.
- Ημιπερίοδος Α, 6.**
- Κατηγορημα Α, 7.**
- κατηγορούμενο Α, 7 και 9, 11 - 12 και 16 - 18.**
 - επιρρηματικό Α, 11.
 - μονολεκτικό Α, 7.
 - περιφραστικό Α, 7.
 - προληπτικό η του αποτελέσματος Α, 12.
- Μέλλοντας Α, 80.**
 - γνωμικός Α, 80.
 - εξακολουθητικός Α, 80.
 - συντελεσμένος Α, 84.
- μετατύπωση προθέσεως**
 - Επίμετρο Α' Σημ. β'
- μετοχή Β, 98 - 104.**
 - απόλυτη (σε γενική και σε αιτιατική) Β, 103.
 - επιθετική η αναφορική Β, 98 - 99.
 - επιρρηματική Β, 98 και 101.

- κατηγορηματική Β, 98 και 100.
- μόρια Επίμετρο Β΄.**
- μόρια αρνητικά Β, 141 - 142.**
- Οριστική Α, 85.**
- δυνητική Α, 85.
- ευχετική Α, 85.
- Παράθεση Α, 24 - 25.**
- προεξαγγελτική Α, 26.
- παραθετικά Α, 34 - 35.**
- παρακείμενος Α, 82.**
- πάρλειψη**
- κατηγορουμένου Α, 22.
- ρήματος Α, 21.
- υποκειμένου Α, 20.
- παρατατικός Α, 79.**
- βουλευτικός η αποπειρατικός Α, 79.
- επαναληπτικός Α, 79.
- περίοδος Α, 6.**
- πλάγιος λόγος Γ, 180 - 183.**
- δευτερεύουσες προτάσεις Γ, 182 - 183.
- κύριες προτάσεις Γ, 182.
- ποιητικό αίτιο Α, 68.**
- προθέσεις**
- γενικά Β, 138.
- αναλυτικά Επίμετρο Α΄.
- δίπτωτες Β, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Β΄).
- μονόπτωτες Β, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Α΄).
- τρίπτωτες Β, 140 και Επίμετρο Α΄ I (Γ΄).
- καταχρηστικές Επίμετρο Α΄ II.

- κύριες Επίμετρο Α' Ι
προσδιορισμοί Α, 23 - 45 και Β, 123 - 137.
- επιθετικοί Α, 27 - 28.
- επιρρηματικοί Α, 23.
και Β, 123 - 137.
- ετερόπτωτοι Α, 23 και 31 - 38.
- κατηγορηματικοί Α, 29 - 30.
- ομοιόπτωτοι Α, 23 - 30.
- ονοματικοί Α, 23 - 38.
- προστακτική Α, 88.
- πρόταση 1. Είδη προτάσεων:
- απλές Α, 7.
- αρνητικές η αποφατικές Α, 3.
- ελλειπτικές Α, 19.
- επαυξημένες Α, 23.
- επιθυμίας Α, 1.
- επιφωνηματικές Α, 1.
- ερωτηματικές 1 (διμελείς 2α, με μερική άγνοια 2, με ολική άγνοια 2).
- καταφατικές Α, 3.
- κρίσεως Α, 8.
- κύριες η ανεξάρτητες Α, 4.
- σύνθετες Α, 13.
- δευτερεύουσες η εξαρτημένες 4 (επιρρηματικές Γ, 153 και Γ, 162 - 175 κ.ε.: αιτιολογικές Γ, 163, αναφορικές Γ, 175 κ.ε., αποτελεσματικές Γ, 165, εναντιωματικές και παραχωρητικές . Γ, 171, παραβολικές η παρομοιαστικές αναφορικές Γ, 178, τελικές Γ, 164, υποθετικές Γ, 167 - 170, χρονικές Γ, 173· ονοματικές Γ, 153 - 161 και

Γ, 175 κ.ε.: αναφορικές Γ, 175 κ.ε., ειδικές Γ, 155 - 156, ενδοιαστικές Γ, 157 - 158, πλάγιες ερωτηματικές Α, Γ, 159 - 161).

Ρήματα Α, 46 - 75.

— απρόσωπα η τριτοπρόσωπα Α, 73.

— ενεργητικά Α, 47 - 61 (αμετάβατα Α, 47 - 48, μεταβατικά Α, 47 - 61: μονόπτωτα Α, 49 - 54, δίπτωτα Α, 49 και Α, 57 - 61).

— μέσα Α, 62 - 66 (αλληλοπαθή Α, 65, αυτοπαθή η ευθέα Α, 62, διάμεσα Α, 64, δυναμικά Α, 66, περιποιητικά Α, 64, πλάγια Α, 64).

— ουδέτερα Α, 72.

— παθητικά Α, 67 - 71.

— συνδετικά Α, 7 και 10.

ρηματικά επίθετα σε -τος και -τέος Α, 105.

Συμφωνία όρων προτάσεως Α, 16 - 18.

σύνδεση

— απλή αντιθετική Β, 146α.

— αποφατική Β, 144β.

— επιδοτική αντιθετική Β, 148β.

— καταφατική Β, 144α.

— μετοχών Α, 104.

— προτάσεων Β, 143 κ.ε. (παρατακτική Β, 143 - 152: με αιτιολογικούς συνδέσμους Β, 151, με αντιθετικούς συνδέσμους Β, 146 - 148, με διαχωριστικούς συνδέσμους Β, 149, με συμπερασματικούς συνδέσμους Β, 150, με συμπλεκτικούς συνδέσμους Β, 144 - 145· υποτακτική Β, 143 και Γ, 153 - 179): Βλ. προτάσεις δευτερεύουσες η εξαρτημένες),

- συνδεδεικτό ρήμα Α, 7 και 10.**
- σχήματα λόγου Γ, 184 - 191.**
- αλληγορία Γ, 191, 5,
 - ανακόλουθο Γ, 188, 3.
 - αντίφραση Γ, 191, 3.
 - από κοινού Γ, 189, 1α.
 - ασύνδετο Β, 143α και Γ, 187ζ,
 - βραχυλογία Γ, 189, 1.
 - ειρωνεία Γ, 191, 3β.
 - έλξη Β, 118 και Γ, 188, 5.
 - ένα με δύο 189, 2γ.
 - εξ αναλόγου Γ, 189, 1β.
 - ευφημισμός Γ, 191, 3γ.
 - ζεύγμα Γ, 189, 1γ.
 - καθολικού και μερικού Γ, 188, 4.
 - κατά το νοούμενο Γ, 188, 1.
 - κατεξοχήν Γ, 190β.
 - κύκλος Γ, 187δ.
 - λιτότητα Γ, 191, 3α.
 - μεταφορά Γ, 190α.
 - μετωνυμία Γ, 191, 2.
 - ομοιοτέλετο η ομοιοκατάληκτο Γ, 187στ.
 - παραλληλίας Γ, 189, 2α.
 - παρομοίωση Γ, 191, 6.
 - παρονομασία η παρήχηση Γ, 187ε.
 - περίφραση Γ, 189, 2β.
 - πλεονασμός Γ, 189, 2.
 - πολυσύνδετο Γ, 187η.
 - πρόληψη Γ, 188, 7.

- πρωθύστερο Γ, 187β.
- σημασιολογική φθορά της λέξεως Γ, 190γ.
- σύμφυση Γ, 188, 2.
- συνεκδοχή Γ, 191, Α, 1.
- υπαλλαγή Γ, 188, 6.
- υπερβατό Γ, 187α.
- υπερβολή Γ, 191, 4.
- χιαστό Γ, 187 γ.
- Ταυτοπροσωπία Β, 95.**
- τμήση προθέσεως Επίμετρο Α΄ Σημ. α΄.**
- Υπερσυντέλικος 83.**
- υποκείμενο Α, 7 - 8.**
- υποθετικοί λόγοι Γ, 167 - 170.**
 - ελλειπτικοί 169.
 - εξαρτημένοι Γ, 170.
- υποτακτική Α, 86.**
 - απορηματική Α, 86.
 - βουλευτική Α, 86.
- Χρόνοι Α, 71 - 84.**
 - εξακολουθητικοί Α, 76.
 - μελλοντικοί Α, 76.
 - παρελθοντικοί Α, 76.
 - παροντικοί Α, 76.
 - συνοπτικοί Α, 76.
 - συντελικοί Α, 76.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 2ου ΤΟΜΟΥ

Σελίδα

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ - Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄	ΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ (Το απαρέμφατο 5. Η μετοχή 14. Σύνδεση μετοχών 30. Τα ρηματικά επίθετα σε -τος και -τέος 31.)	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ΄	ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι΄	ΤΟ ΑΡΘΡΟ	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ΄	ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟ- ΡΙΣΜΟΙ	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΒ΄	ΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ (γενικά)	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ΄	ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ (ή ΑΠΟΦΑΤΙΚΑ) ΜΟΡΙΑ	88

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ - ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'	ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΝΔΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'	ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ (Με συνδέσμους συμπλεκτικούς 96. Με συνδέσμους αντιθετικούς 100. Με συνδέσμους διαχωριστι- κούς 105. Με συνδέσμους συμπε- ρασματικούς 106. Με συνδέσμους αιτιολογικούς 108).	96

ΠΙΝΑΚΕΣ 2ου ΤΟΜΟΥ

10. Το απαρέμφατο	14
11. Η μετοχή	28
12. Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί	72
Αλφαβητικό ευρετήριο	113

κοσμήματα
ΤΑΣΟΥ ΜΟΥΣΤΑΦΕΛΛΟΥ

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.